

KIÁLTO SZÓ

TARTALOM

Dr. Imre Lajos: Husvétii ünnepl konceptus —
Tavaszy Sándor: A református társadalom társadalomfeletti feltételei. — IGY SZÓL AZ ÚR. Incze Gábor: II Rákóczi Ferenc imádsága. — Biró S.: Társadalmunk és iskoláink lelki kapcsolatai. — László Dezső: Református önellátás. — Szilágyi János: Válasz Debreczeni Lászlónak és Ady Lászlónak. — Karl O. Mathiesen: Szórványélet a legészakibb Norvégiában. — KERESZTYÉN KRITIKA. Ő.: Az elvilágiasodás veszedelme. — IRODALOM ÉS MŰVÉSZET. — KÉZ A KÉZBEN. — HIREINK.

KERESZTI: DR. TAVASZYSÁNDOR

1935

(Folytatás a boríték 4-ik oldaláról.)

Budapesten az Action Catholica családvédelmi nagygyűlést rendezett. A nagygyűlésen Serédi Jusztinián bíbortörvénybíró hercegprímás hosszabb beszédet mondott. Azt hangoztatta, hogy mindent meg kell tenni a magyar családok szilárdságának és gyermekáldásának biztosítására. Mint hogy a családok szilárdságát és gyermekáldását elsősorban a házasságok szilárdsága biztosítja, eminens államérdek a házasságok szilárdságának biztosítása. A családok széttörlésének, terméketlenségének, a házasságok ingadozásának különféle okai vannak. Az egyik ok kétségtelenül gazdasági. Ezeket a bajokat azonban magukból a gazdasági nehézségekből kimagyarázni nem lehet, hiszen a háború előtt, amikor Magyarország soha nem látott jólétnek örvendett, egyre jobban szaporodott a válással végződő házasságok száma. És a háború után azt látjuk, hogy a család széttörlése és gyermektelensége nem éppen a legszegényebb emberek között fordul elő, hanem a tehetősebbeknél, azoknál, akik felnevelhetnének több gyermekeket is. Ugyanazok az emberek, akik gazdasági nehézségekre hivatkozva nem akarnak gyermekeket eltartani, el tudtak tartani két-három asszonyt is, pedig ezeknek az eltartása többet jelent, mint négy-öt gyermekét.

De van egy jogi oka is az említett nehézségeknél. Ez az, hogy a kötelező polgári házasságról szóló törvény nem váltotta be azokat a reményeket, amelyeket követelői és alkotói hozzáfűztek. Előkészítette az útját a család általános felbomlásának és a gyermektelenségnek. Van házasság, de nincs magyar gyermek. Mivel a tapasztalat azt mutatja, hogy a polgári házassággal szemben az egyházi házasságok sokkal szilárdabbak, eminens államérdek, hogy az egyházi házasságokat minden erőnkkel felkaroljuk. Nekünk tehát törvényes eszközökkel arra kell törekednünk — mondotta a hercegprímás — hogy a polgári házasságról szóló törvényt hatályon kívül helyezzék és olyan törvényt kell hoznunk, amely kimondja, hogy a magyar állam a maga szempontjából hatályosnak ismeri el azokat az egyházi házasságokat, amelyeket a bevett és törvényesen elismert vallásfelekezetek egyházi elöltségek kötik. A magyar állam mutassa meg az egyházak iránti bizalmát azzal is, hogy az egyházak előtt kötött házasságokat a maga szempontjából is hatályosnak ismeri el, anélkül, hogy a házasság feleket polgári házasságra kötelezné. Amit én most mondottam és amit törvényjavaslat formájában kidolgoztam és a magyar királyi kormány elé jutott, annak semmi komoly akadályát nem látom. Én a törvényjavaslatot úgy dolgoztam ki, hogy minden súrlódás elkerülhető legyen. Az a meggyőződésem, hogy jó akarattal, igazságérzettel ebben a törvényjavaslatban semmiféle olyan dolgot nem fog találni senki, amely a vallásfelekezeteknek egymással való súrlódására vezethetne.

Kijelentette ezután a hercegprímás, hogy ebben a törvényjavaslatban olyan paragrafusokat szerkesztett meg, hogy az állam minden egyes egyházra vonatkozóan ugyanazokat a szabályokat alkalmazza. Meg van tehát győződve arról, hogy a nemkatolikusok is megértik és a nemzet érdekében támogatják ezt a mozgalmat. Ez a törvényjavaslat, ha törvényerőre emelkedik, tulajdonképpen semmi új dolgot nem fog jelenteni jogilag. Hivatkozott ezután a hercegprímás Olaszországra és Ausztriára s annak a véleményének adott kifejezést, hogy ha ez a javaslat törvényerőre emelkednék, üdvös változás lesz tapasztalható a házasságok, a családok és a gyermekek születése körül. Megérti, hogy a házastársi szubordináció sokszor hősiesség önfeláldozást kíván, de ez férj és feleség között nem olyan borzasztó dolog, ha összehasonlítjuk azzal a szervilizmussal, amely minden téren tapasztalható, amikor ember alázódik meg ember előtt.

E benyújtott törvényjavaslathoz „Az Evangélikus Élet” c. egyházi lap a következő megjegyzéseket fűzi: „Magyarország hercegprímása törvényjavaslatot nyújtott be a polgári házasság eltörléséről. A javaslat alapjátétele az, hogy minden felkezet, minden bevett és elismert egyház maga intézkedik a házasság jogáról, maga gyakorolja a juris dictio, nem avatkozhatnak bele egymás hitelveibe. Elvárja a nemkatolikus egyházaktól azt, hogy támogassák ezt az eszmét. Ugy fest ez, mintha a béke

olajágát látnók a felekezeti torzalkodás árvize felett közeledni... De óvatosan kell feltennünk a kérdést, hogy érti a javaslat illusztris szerzője „az egyház hitelveinek tiszteletbentartását”? Talán csak nem érti „hitelv” alatt a Codex Juris Canonicianak azokat az intézkedéseit, amelyek 1918. husvétján eltörölték Lonovics nagy alkotásának áldásos gyümölcsét és ismét annak idején a „Ne temere” bulla okozta vihart támasztották a magyar társadalomban. Ha ezt érti a „hitelv” alatt... akkor az egész reform nem más, mint a katolikus egyház jog abszolút érvényesülése az állam és a mai egyházak joga felett. Ha azonban őszintén és nyíltan kimondja azt, hogy ha bármely bevett vagy elismert egyház lelkesége előtt — a római katolikus egyház jog szerint is — érvényesen köthet házasságot az olyan vegyesvallású pár, amelyiknek csak egyike hűve az esketői lelkésznek, akkor a javaslat áldás lesz az egyházakra és a nemzetre. Ha nem, akkor csak trójai faló, amelyik a magyar társadalom várába csak újabb harc tűzét viszi be.”

A magyarországi-tiszáninneri református egyházkerület 200 éves jubileumával kapcsolatosan folyó évi augusztus hó 22-én lesz az egyházkerület jubiláris közgyűlése Sárospatakon. Ugyanott lesz augusztus 23—24-én az Országos Református Lelkeségi Egyesület konferenciája, 24-én az Országos Református Presbiteri Szövetség nagygyűlése és végül 25-én az ORLE közgyűlése.

Dr. Ravasz László dunamelléki református püspök körlevélrel fordult valamennyi espereshez és presbiterium elnökségéhez az ifjúsági munka megszervezésének tárgyában. Eszerint: minden gyülekezetben szervezett ifjúsági munka folyjék. Az esperes urak a canonica visitatio alkalmával foglalkozzanak külön az ifjúsággal. Az egyházmegegyek indítsák meg körzetenként a vándorkönyvtárak szervezését és gondoskodjanak alkalmas vezetők képzéséről. Tartssanak vezetőképző telt táborokat. Tartssanak évenként körzeti, háromévenként egyházmegegy ifjúsági nyári konferenciát. Biztosítani kell a református egyházi és iskolai cserkészcsapatok református szellemű működését is.

A hamburgi evangélikus papság éles harcot kezdett a német ósvallás hirdetői ellen. A Berliner Tageblatt hamburgi jelentése szerint március 10-én az összes hamburgi templomokban a pogány ósvallás ellen prédikáltak. Valamennyi templom zűffolóság megtelt és a tolongás olyan nagy volt, hogy többhelyütt rendőröknek kellett lezárni a templomokat. Hamburg legnagyobb templomában, a Michaelis-templomban maga Tügel hamburgi püspök tartotta a prédikációt, és bejelentette, hogy a hamburgi evangélikus egyház felmondja a fegyverszünetet, amely az utóbbi időben fennállott az evangélikus egyház és az ósvallás hívei között. Az ósvallás hítszónokai legutóbb olyan durva támadásokat intéztek a keresztyénség ellen, hogy az egyháznak fel kell most vennie a harcot ellenük. Az igazi hitbuzgalom a keresztyénség mindig tiszteletben tartotta, bármilyen válásról is volt szó, ott azonban, ahol ez a hitbuzgalom már a keresztyén vallás gyalázására vetemedik, meg kell szünnie a tiszteletnek. A német nép becsülete megkívánja, hogy a keresztyén gondolat szentségéhez senki se nyulhasson hozzá.

A Magyar Népegészségügyi Szemle áprilisi száma is megjelent! Értékes és felette tanulságos tartalmából külön felhívjuk a figyelmet Kalocsay Kálmán a járványok hullámbása című közleményére, mely tiszta képet ad a különböző fertőző betegségek időnkénti fellöbbanásáról és ismétlődéséről. Mandl József dr. a „Magas vérnyomásról” ír, erről a ma már mindennapi szóbeszéd tárgyát képező kérdéssről. Dr. Gergely Endre „Vasárnapi iskolájában” az újszülöttek, csecsemők és kisgyermek gondozásának szabályait ismerteti, könnyen érthető és megszívlelendő formában. Ingyenes népnevelő eladásokra vonatkozó felhívás és Könyvszemle egészíti ki a lap felette értékes tartalmát. A lap megrendelhető Târgu-Mureş, Str. Sft. Gheorghe Nr. 20. alatt. A lapra felhívjuk olvasóink figyelmét! E házagypótló egészségügyi, embervédelmi és népnevelő folyóiratnak egy magyar család asztalról sem szabad hiányoznia.

KIÁLTÓ SZÓ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: CLUJ, CALEA VICTORIEI 38. SZÁM.

Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők. — Előfizetési díja félévre 50 Lei, egész évre 100 Lei.

IX. ÉVFOLYAM

1935. MÁJUS 1.

5. SZÁM

Husvétli ünnepi konceptus.

— LEGÁTUSOK MEGBIZÓ LEVELE. —

„Ha Krisztus fel nem támadott, hiábavaló a mi prédikálásunk,
de hiábavaló a ti hitetek is.” I. Korinthusi lev. 15 : 14.

KEDVES ATYAMFIAI!

Ha erre a világra nézünk, amelyben most élünk, méltán felmerülhet lelkünkben az a kérdés, amit ez az ige vet elénk. Vajjon csakugyan *nem hiábavaló-e ma a prédikáció?* Nem hiábavaló-e, hogy a keresztyén egyházak az egész világon, napról-napra és vasárnapról-vasárnapra megnyitják a templomaikat és szószékeikről hirdettetik Isten akaratát? *Mi lehet az oka* annak, hogy az ige hirdetésének ezzel a bőségével szemben a világ nem halad előre semmit, hogy a keresztyén egyházakban s keresztyén népek között a gyűlölködés és ellenségeskedés csak fokozódik, ahelyett, hogy csökkenne, hogy a bűn minden formája olyan kevélyen látszik diadalmaskodni ezen a világon? Hiszen sohasem volt olyan sok alkalma az ige hirdetésének, mint ma és soha annyi prédikáció el nem hangzott ezen a világon.

És vajjon *nem lett-e a hit is hiábavalóvá?* Nem hiábavaló-e a hívő emberek reménysége, amellyel egy olyan jövő elé tekintenek, amelyben Istennek engedelmeskednek az emberek? Nem hiába eped-e annyi szív a szabadulás, a békeesség után? Nem lettek-e haszontalanok azok az imádságok, amelyeket mi magunk titkos kamráinkban és templomainkban bocsátunk Istenhez? *A hitünk csüggetteggé, a reménységünk tehetetlenné vált.* Úgy látszik, Testvéreim, mintha megüresedett volna a prédikáció és megerőtlenedett volna a hit, a gyöngeség és hiábavalóság érzése vett rajtunk erőt.

Mindez azért történt Atyámfiai s azért van úgy, mert a mi szdmunkra a Krisztus feltámadása hite erőtlenedett meg s annak a prédikációja üres beszéddé vált. Azért történt, mert ez a világ nem a feltámadott Krisztusra építi a maga életét s számára a Krisztus feltámadása nem jelent mást, mint üres szót, amit hirdet és elhisz. Ha Krisztus fel nem támadott, vagyis, ha bennünk a Krisztus feltámadásának a hite nem élő hit, nem az, amihez menekülünk, amiben megtartatunk, amire építünk, ami által megújulunk, akkor el vagyunk veszve, mert „csak ebben az életben reménykedünk a Krisztusban” s Krisztus neve a mi ajkainkon csak pusztá szó, csak elröppenő név. *Ezért reménytelen a világ, ezért vagyunk erőtelének mi magunk,* ezért hiábavaló minden emberi törekvés az emberek közti szeretet és békeesség munkálására, mert nem hiszi és nem tudja ez a világ, hogy Krisztus él s csak Benne van a szabadulás és az erő.

A Krisztus feltámadása minden lelket bűnbánatra, a bűn megtörlésére, megújulásra, a Krisztus győzelmében való hitre hív fel. A feltámadott Krisztusban úgy lehet hinni, hogy megutáljuk a bűnt és szakítunk azzal, hogy megismerjük a bűn halálos nyavalyáját és megragadjuk örömmel és hálaadással azt a szabadulást, amit az élő Krisztus nyújt nekünk. *Minden emberi láts szerint a bűn következtében a halál ítélete vár reánk, de itt van Krisztus, a Győzedelmes Úr, az élő Király,* aki legyőzte a halált és életet ad azoknak, akik hisznek benne. *Igy, nem hiábavaló a hit és nem reménytelen az imádság,* hiszen mi a Krisztus feltámadása által nyertünk életet és reménységet. *Igy nem csüggedten, félénken és bátortalanul nézünk veszedelmek és nyomoruságok elé, hanem, mint akiknek élő Uruk van, mint akik az Ő védelme alatt állunk, maradunk hivek ahoz a hithez, amit Ő bizott reánk.*

És a Krisztus feltámadása teszi lehetségessé a prédikációt is. Azt is, ami napról-napra elhangzik a templomok szószékeiről, de azt is, amelyet egyik lélek a másiknak mond, hirdetve egymásnak Isten vigasztaló igéjét. *A prédikációt úgy kell mondanunk és hallgatnunk, hogy az az élő Krisztusról tesz bizonytságot s egymást úgy kell támogatnunk és hordoznunk, úgy kell meg-*

tartani igyekeznünk a próbák és veszedelmek e napjaiban, hogy bizonysgot tegyünk egymásnak arról, hogy Krisztus él, uralkodik és diadalmat vesz a bűn és halál felett. A mi Urunk örökkévaló Király, aki látja nyomoruságunkat és kimentí azokat, akik hívek maradnak hozzá és „megtisztítják ruháikat a Bárány vérében.“

A minden kegyelemnek Istene, aki elválasztott és megváltott titeket a Krisztusban, tegye ünnepléséteket áldottá és békességessé!

Testvéri szeretettel köszönt mindnyájatokat

1935. husvét havában

a Theologiai Fakultás Tanári Kara
s ennek nevében:

DR. IMRE LAJOS

igazgató.

A református társadalom társadalomfeletti feltételei.

Amint a címben kifejezett gondolattal szembenézünk, az első kérdés, amely bennünk felmerül, az: van-e egy református *társadalom* a református *egyházon* kívül és ha van, milyen viszonyban van akkor a társadalom és az egyház?

Kétségtelen, hogy ennek a kérdésnek a felvetése és ilyen módon való beállítása már bizonyos állásfoglalást jelent az egyház kérdésében. Viszont lehet olyan álláspontot elfoglalni az egyház fogalmával és jelentésével szemben, mely lehetetlenné teszi a kérdésnek ilyen módon való felvetését.

Kiindulhatok abból a szabadelvű felfogásból, hogy a társadalom és az egyház *ugyanazon* minőségű közösség. Miután azonban a társadalomnak nagyobb a térfogata, mert nagyobb a foglalósága, tehát az egyház is csak társadalom, a társadalom általános jelentésének egy különös faja. Ezen az állásponton a református társadalmat és a református egyházat nem lehetne szembeállítani és akkor nem lehet a református társadalom társadalomfeletti feltételeiről beszélni.

Lehet azonban arra az álláspontra helyezni, hogy az egyház merőben más minőségű közösség, mint a társadalom, ennél fogva a kettőt nemcsak szembe lehet állítani egymással, hanem az egyház más és magasabb minőségénél fogva és éppen az egyház fogalmából kiindulól, lehet a reformátusnak nevezett társadalom társadalomfeletti feltételeiről beszélni.

Ezek a kritikai szempontok már elégségesek arra, hogy a címben kifejezett gondolatot egyszerűen és világosan kifejezzük.

Az egyház nem pusztán szociológiai fogalom. Külső formájában társadalom, azonban eredetét, fennállását és sajátos állományát szociológiai tényezőkből értelmezni nem lehet. *Az egyház nevet csak az az egyház érdemli meg, amely a Szentlélek-Isten által szervezett és kormányzott hívek közössége és egysége.* Az egyház azonban, mint ilyen tiszta „lelki közösség“, benne él a különböző emberi és földi viszonylatokban, tehát kénytelen bizonyos társadalmi szervezetet öltetni magára, hogy a különböző emberi közösségek között rendeltetését és hivatását be tudja

tölteni. Ezenkívül az egyház tagjai benne élnek valamely állami, vagy gazdasági társadalmi közösségben, amelyeknek éppen úgy tagjai, mint az egyháznak, mint lelki és mint külsőleg szervezett közösségnek. Miután soha egyetlen egyház sem tudta elérni, hogy hiánytalanul és maradék nélkül azonossá váljék az állami és gazdasági közösséggel, ezért az egyháztagok bizonyos feszültségben élnek, mint egy lelki közösség és mint egy állami, gazdasági közösség tagjai. Nemcsak, de hogy ez a feszültség még nagyobb legyen, az egyháztagok, mint hívő lelkek az egyházi, állami, gazdasági közösségen kívül élnek bizonyos *társaséletet* is, amelyet különleges értelemben *társadalmi életnek* neveznek (mint társaskörök, egyesületek, szövetségek stb. tagjai). A református egyház, mint egyház nem foglalja magába tagjainak minden vonatkozású társadalmi életét, tehát a református egyház és a református hívők társadalma külön-külön vannak; a református egyháznak, mint lelki közösségnek a határai elmosódnak a református társadalom szélesebb és tágasabb síkjában. Az egyház megkísérli és törekszik is arra, hogy a *református társadalmat egyházasítsa* és az *egyházat társadalmiasítsa*, ez a törekvés azonban sohasem sikerül addig a mértékig, hogy a kettő eggyé válhatna és azonosulhatna. Hiszen még a sokkal zártabb és kizárólagosabb római egyház sem tudja ezt soha elérni.

Le kell tehát számolnunk azzal a ténnyel, hogy van református egyház és van református társadalom. Azzal azonban sohasem szabad leszámolnunk, hogy ez a kettő egymás mellett és egymáson kívül is lehet, mert akkor vagy az egyik, vagy a másik nem református, tehát nem keresztyén és nem evangéliumi alakulat, hanem két pusztán emberi közösség. Mi a református társadalmat a református egyház külső kiágazásának, a külső táborának tekintjük, annak a mágneses mezőnek, amelyben az egyház lelki erővonatai érvényesülnek és hatnak. Ebből már most nyilván következik, hogy a református társadalomnak, az egyházzal való eme viszonyból kifolyólag, vannak társadalomfeletti feltételei, azaz olyan feltételei, amelyek a református tár-

sadalmat nem kívülről, nem vízszintes: szociológiai vagy történelmi oldalról, hanem felülről határozzák meg. Ha az egyház a Szentlélek-Istenben bírja eredetét, a Megváltó Jézus Krisztus kijelentésében bírja alapját és ha az egyház a Szentlélek-Istentől szervezett és kormányozott hívők közössége, úgy a református társadalom csak addig a mértékig református, amely mértékig a Szentlélek-Isten vezérlete és kormányzata alatt áll. A Szentlélek-Isten újjászülő, megszentelő munkája: mint világosság, mint az új élet kenete, mint fiúságra vezérlő erő, mind olyan feltételek, melyek a református társadalomra nézve, valóban társadalomfeletti feltételek.

Nemcsak, de igazi közösség csak ott van, ahol a Szentlélek-Isten munkálkodik. Minden társadalmi közösség, a Szentlélek-Isten munkáján kívül, csak érdek-közösség, amely csak addig áll fenn, amíg az érdekek fennállanak és azonnal megszűnik, amint az érdekek meggyöngyülnek. Még az úgy nevezett ideális közösségek is csak érdek-közösségek. Ilyenek a tudományos, művészi, emberszereteti közösségek is, amelyek bizonyos ideális érdekek szolgálatában állanak. Ezek is csak addig élnek, amíg az érdekek közösek, amint az érdekek szétválnak, ezzel együtt a közösségek is szétomolnak.

A református társadalomnak társadalomfeletti feltételek alatti szervezésére eddig nagyon keveset tettünk. Amit tettünk, azt a Férfiszövetségek formájában kíséreltük meg. Nagyon szórványosan. Ahol megalakultak, ott sem mindenütt működnek. Van néhány, mint a brassói, dési, sepi-szentgyörgyi, dévai, tordai, amelyek hivatásuk teljes tudatában dolgoznak, vannak azonban merőben elijesztő és megdöbbentő példák, amelyeknek szelleme, iránya, egész légköre egyenesen veszedelmes és káros. Minél jobban tisztában vagyunk azzal, hogy mekkora jelentősége van reánk nézve a református társadalom szervezésének, annál sürgetőbben foglalkoznunk kell a Férfiszövetségek irányításával. Ma a református társadalmi erők szervezkedése létkérdés mind egyházunkra, mint népünk egészére nézve. Nem szabad megengednünk, hogy a Férfiszövetségek rendeltetésük irányától eltérjenek és közönséges klubokká vagy pajtáskodó társaságokká váljanak. A Református Férfiszövetség vagy „református” s akkor érvényesülnie kell benne és rajta keresztül mindazoknak a társadalomfeletti feltételeknek, amelyek azt valóban „reformátussá” teszik, vagy, ha ezek nem érvényesülnek és nem érvényesülhetnek, akkor jobb, ha nincs Férfiszövetség. *Tavaszy Sándor.*

A lipcsei városi népiskolák 1934—35. évi tantervében többek között ez az utasítás olvasható: „Jézus a német ifjúságnak nem úgy kell bemutatni, mint a csendesen tűrő szenvedőt, hanem úgy, mint harcost, aki egy egész ellenséges világ ellen küzd, mint a templom megtisztítóját és a szemforgató kegyesség erővel teljes elsöprőjét. Hangsúlyozni kell, hogy galileai volt, tehát árja származású s a zsidóság már csak emiatt is a maga ellenségének tekintette.”

„IGY SZÓL AZ ÚR“

II. Rákóczi Ferenc imádsága.

Uram Isten, igazságnak külfeje és kegyelmességnek kimeríthetetlen forrása! Ki a Te parancsolatidnak ösvényétől eltévelyedett népedet, szolgálatnak igájával meg szoktad büntetni, hogy megtörvén az ő nyakának kevélységét, minekutánna Hozzád folyamodik, amint büntetésben igazságot, úgy a Te irgalmasságodban ismertesd meg véle való kegyelmességedet. — Megvalljuk Uram atyáinknak hamisságát, ismerjük mindennapi vétkeinket, kikkel Tégedet Édesatyánkat megbántván, méltán ostorodat tapasztaljuk. Megérdemeltük Uram, hogy a mi nemzetünknek dicsősége idegenekre szálljon és a mi fiaink idegen nemzeteknek igája alá vettessenek. Méltók vagyunk, hogy eltöröltetett magvunkkal együtt vesszen el a mi nemzetünknek neve, mert Tetőled Istenüktől, Királyunktól és Urunktól eltávoztunk. Mindazonáltal oh kegyelmes Urunk, tekintsd meg a nyomoruságnak tengerébe esett siránkozó népedet, hallgasd meg a sok szegényeknek, özvegyeknek, árváknak és Néked könyörgőknek kiáltásokat, lássad az ártatlanoknak és Tőled bosszuállást kérőknek kiontatott véreket és el ne felejtse irgalmasságodat megmutatni. És mivelhogy elménket szabadulásunknak igyekezetre méltóztattad megmozdítani, cselekedetünket igazgassad, karjainkat erősítsd, fegyvereinket élesítsd, hogy kegyes akaratod teljes erőnkkel követhessük. Adj Uram azoknak, kiket Vezéreinkké akartál tenni rendelésekben bölcseséget, az ellenkező dolgokban erősséget, a Te szerencsés állapotodban tartózkodást, a hadakozásban bátorságot, az álomban vigyázást, hogy a Te akaratodnak utain járjanak. Környékezd meg Uram Isten táborinkat és azokat a Te irgalmasságodnak palástjával körülvevén a mi ellenségeinknek lelkesedésektől oltalmazd, kergesd el strázsáloinknak álmokat, hogy készületlen ne találtsunk. Légyen a Te Angyalod őrizőnk és kaulauzunk a harcolásban, ki az ágyuknak és puskáknak golyóbisit felszélesze és miképpen az Izrael nemzetségét a tengeren száraz lábbal, úgy bennünket a mi ellenségnek rendelt seregei közt boldogul vezesse; egyszóval: Engedd meg édes Urunk és kegyelmes Atyánk, hogy visszafogadván kebeledbe népedet, a Te parancsolatidnak utairól el ne tévelyedjünk, hanem a Te igazságodat megőrizvén csendességben és békeességben a mi utaink igazgattassanak, ki bennünket mérhetetlen kegyelmességed szerint teremtetted és megváltottál a mi Urunk Jézus Krisztus által, ki Teveled és a Szentlélekkel él és uralkodik mindörökkön örökké. Amen.

(*Incze Gábor*: A magyar református imádság a XVI. és XVII. században c. gyűjteményből.)

Társadalmunk és iskoláink lelki kapcsolatai.

Iskoláink helyzetét komoly felelősséggel vizsgálva, okvetlenül fel kell merülnön előttünk a fenti kérdés előbb vagy utóbb. Minél előbb nézünk szembe vele, annál jobb: a tiszta látás, a heizet világos áttekintése mindig elsörendü feltétel, ha valamit kezdeni akarunk. Már pedig nyilvánvaló, hogy az utóbbi évek szomorú tapasztalatai mind arra a parancsoló szükségletre mutatnak, mely kezdeményezést, azaz újrakezdést követel nemcsak ebben a tekintetben, hanem egyházunk szinte minden nagy kérdésében. Azok a támadások és veszedelmek, amelyek egyházunkat és annak intézményeit megrohanják és ma is fenyegetik, arra intenek, hogy szedjük össze magunkat, vizsgáljuk meg erőinket s ha csak lehetséges, minden kincsünket helyezzük biztos alapokra.

Veszélyes hiányok . . .

Igy szemlélve dolgainkat, mindenekelőtt meg kell állapítanunk, hogy a címben felvetett kérdés napjainkban csak elméleti természetű. Mert sajnos, a valóságban társadalmunk és iskoláink között nagyon kevés, legtöbb helyen egyáltalán semmiféle kapcsolat nincs. Ha alaposan utána nézünk ennek a kérdésnek, csak ezt tapasztaljuk társadalmunk minden rétegénél s majdnem minden jellegű iskolánknál. A középosztályból csak azok érdeklődnek iskolai kérdések iránt, akiknek iskolába járó gyermekeik vannak, Ez az érdeklődés is egyoldalú: csak a gyermekek beszámolóján, elbeszélésein alapszik. Az esetek 90%-ban teljesen készpénznek veszik a gyermekek állításait s ha valami kifogás merül fel azok előmenetele vagy magaviselete miatt, rögtön készek a szülői elfogultság ismert szövegeit előszedni: „az én fiam jó képességű és jó magaviseletű, csak a tanár urak nem tudják megérteni. El is viszem jövőre egy másik iskolába . . .” stb. stb. A legtöbbször nem is járnak utána gyermekeik viselt dolgainak, mert eleve az iskolát, a tanárokat szidják. Ezért van az, hogy a legtöbb középiskolában az u. n. szülői értekezletek a legtöbbször részvétlenség jegyében folynak le; a család és iskola együtt működése még csak a jövő zenéje. Az iskolát egy szükséges rossznak tekintik, mellyel közelebbi kapcsolatot nem kötnek, sorsával, helyzetével nagyon keveset törődnek. Innen magyarázható az a megdöbbentő közönbösség, mellyel a múlt nyáron nézték a nyelvvizsgára rendelt tanerők vergődését. Nagy református gyűlékezetek városai voltak a vizsgáztatás helyei és a legtöbb helyen még annyi sem történt, hogy ezeket a szegény embereket elhelyezzék ref. családoknál, hogy legalább a lakást ne fizessék drága pénzen. Egyháztársadalmunk arcpírlő viselkedése legjobban megmutatta: mennyire nincsenek lelki kapcsolatok ref. középosztályunk

és iskoláink között.

Ugyanez a helyzet falusi néptünk és a ref. elemi iskolák között. Eltekintve egyes örvendéles kivételektől, mikor a tanító igazán apostola és mindenben segítője a falu népének, mely ilyen esetben aztán melléje áll a tanítójának — legtöbb helyen a nép nagyon kevés közösséget érez felekezeti iskoláinkkal szemben. Nem érzi át annak fontosságát és jelentőségét, zúgolódik a reá eső anyagi terhek miatt. Iskoláink érdekében további áldozatot vagy pláne harcot nem igen vállal, személyes ügyévé nem teszi azoknak kérdéseit.

Nem kell bizonyítani e helyzet tarthatatlanságát, mert a minden gondolkodó és egyházunk, néptünk sorsáért aggódó testvér előtt nyilvánvaló. Tekintettel társadalmunk és iskoláink itt megrajzolt viszonyára, városi rétegeink rohamos leszegényedésére, falusi néptünk jelenlegi apatikus nemtörődömségére, világosan kell látnunk iskoláink kilátástalan jövőjét: legkésőbb egy évtized alatt el fognak sorvadni, ha addig meg nem szervezzük mögójük egyháztársadalmunk minden rétegét. Ennek a társadalmi hátvédnek a megszervezése biztosítaná azokat az alapokat, melyeknek szilárdsága, ki tudná állani az előre látható külső támadásokat.

Régi idők útmutatása . . .

A szervezés lehetőségein gondolkozva, a megidézett mult értékes útbaigazításokkal szolgál. Egyházunk története világosan mutatja, hogy az elmúlt századokban milyen volt a viszony iskoláink és egyháztársadalmunk között. A XVII-ik századtól kezdve, mikor legtöbb iskolánk keletkezett, intelligens vezető rétegünk majdnem mindig támogatta, segítette s ha kellett, azt nagy áldozatokkal meg is védelmezte. Iskoláinkat, az egyház eme veteményes kertjeit, minden vezetőnk az egyház szerves részeinek tekintette s azoknak kérdései iránt élénk érdeklődéssel viseltetett. Alapítványok tétele, az anyagi fentartás biztosítása, világi hatóságok előtt való képviselő, iskolai érdekek bátor és hatékony védelmezése — különösen a XVIII. sz. ban, mikor a külső hatalom szintén nem volt egyházunk barátja — mind bizonyítják ref. vezetőosztályunk akkori megértő magatartását.

Ha ennek a ténynek okait kutatjuk, akkor mindenekelőtt meg kell állapítani azt, hogy azokban az időkben iskoláink is sokkal inkább szolgálták egyházunk nevelési eseményeit. Az egész iskoláztatás középpontjában a theologiai képzés állott; az egyházi szempontok uralták az iskolai életet. A tanárok élénk szerepet játszottak az egyházi mozgalmakban; a XVII. és XVIII. sz. ban majdnem minden tanár egyuttal pap is volt. Egyházunk nagyon sok mozgalma tőlük indult ki, különösen a theologiai és egy-

hátszervezeti kérdéseket illetőleg. Nagyjában azt a szerepet játszották a különböző kollégiumok nagytiszteletű professzorai, amit máma a theologiai tanárok. Sőt, nagyon sokszor még közelebb állottak eszméik megvalósításához azáltal, hogy a tanári hivatást igen gyakran felfelcserélték egy-egy nagyobb gyülekezet papságával, miáltal az egyház mindennapi életében nagyobb befolyásra tettek szert. Így látva a helyzetet, megértjük miért volt annyira egyéforra az egyház és iskola, hogy azokat nem lehetett különválasztani egymástól s aki az iskolát bántotta, az szembetalálta magát az egyházzal és annak vezető osztályával.

A jelenlegi helyzet okai . . .

Láttuk, hogy a jelenlegi helyzet mennyire ellentéte a fentieknek. A változás okait nem kell nagyon keresni: azok könnyen megtalálhatók egyházunk külső és belső történeti fejlődésében. A múlt század második felétől kezdve látható az a jelenség, hogy régebbi racionalista és liberális gondolkodás hatása alatt felekezeti iskoláinkat egyházi vezetőségünk nem tartja hitvallásos szükségességgnek; nagyon sok helyen ezért adja át őket az államnak. Az egyház eltávolodván a hitvallásos alapoktól, természetesen kevéssé érdeklődött az iskolák iránt, minek egyik következménye a vallásos nevelés nagymértékű elhanyagolása, felekezeti tanáraink és tanítói egyháztól való eltávolodása volt. 40—60 év közötti jelenlegi tanáraink is ebben a közömbös légkörben nőttek fel s ennek tulajdonítható, hogy közülök olyan kevesen érdeklődnek egyházunk legfontosabb kérdései iránt. A hivatalos ref. egyházi lapon kívül alig látunk más ref. egyházi újságot, melyeknek hasábjain pedig az összes fontosabb egyházi kérdésekről — tehát az őket közelebből érdeklő egyházi iskolatügyről is állandó tájékoztatást nyerhetnénk. Szinte tragikumikus pl., hogy lapunkat, a ref. intelligencia vezető orgánumát, a Kiáltó Szót, mely pedig fennállása óta felekezeti iskoláink érdekében a legtöbbet tett, milyen kevesen járatták és olvassák. Egyházunk iskolában működő (az erdélyi egyh.-ker.) 533 tanító és tanítónő, valamint a szinte 200 tanár közül mindössze 59 elfizetője van a lapnak.

Papságunk részéről ugyanezt az érdektelenséget látjuk megnyilvánulni iskoláink iránt. Kivéve azokat, akik személyszerint résztvesznek egy-egy ref. elemi isk. vezetésében vagy akiknek gyermekük jár a középiskolákba, — a többieknek legtöbbször halvány sejtelmük sincs iskoláink mai helyzetéről. Sőt olyan véleményt is hallottam, hogy némely papjaink a tanárokat az egyház legnagyobb ellenségeinek tekintik, akik csak akadályozzák az egyház munkáját.

Fentiekből nyilvánvaló, hogy egyházunk vezetőrétege, kezdve a papságtól, épen olyan közömbösséggel viseltetik a legtöbb esetben saját felekezeti iskolái iránt, mint a felekezeti

tanerők az egyház fontosabb kérdései iránt. Azt mindnyájan látjuk, hogy ezen a helyzeten változtatni kell, mert különben helyrehozhatatlan károk származnak belőle minkét félre nézve. A kérdés csak az: hogyan lehetséges, milyen módon és eszközökkel kiépíteni az igazi mély feladatokat egyházunk papsága, társadalma és iskoláink között?

A segítség módjai

A most annyira hiányzó kapcsolatok kiépítésének első feltétele mindkét oldalon a hitben való erősödés, a református öntudat felébredése és cselekvő tevékenysége. Egyházunk intelligens rétegei, a tanítók, tanárok, papok egyformán meg kell értsék, hogy ezekben a nagy kérdésekben életbevágó fontosságú a teljes együttműködés, hogy az egyház és annak intézményei minden öntudatos református embernek drága kincse, mert egyazon alapon áll: a hitvallás, az Evangélium alapján. Ha eddig eljutottunk, akkor már könnyű felismerni a külső érdekek azonosságát is: egyházunknak egyenesen létérdeke, hogy saját iskoláiban egy öntudatos ref. szellemben irányított ifjúsága nevelkedjen. Épen ilyen érdeke az iskoláknak is, hogy az őket fenntartó leendő vezetőosztálya olyan nevelést kapjon, mely őket öntudatossággal állítja az egyház munkája és intézményei védelmére.

E gondolatokat minél szélesebb körökben kell terjeszteni, hogy ez az öntudatosító munka nagyobb és nagyobb területeket, dolgozzon át. Rendszeresen kellene először a vezető intelligens rétegeket a nagyobb városi gyülekezetekben, azután a nagyobb tömegű falusi hivatásunk ráébreszteni ezekre a kötelességekre. Iskolánapokkal, mikor az összes gyülekezeteinkben előre kidolgozott munkaterv alapján papjaink ismertetnék az iskolák helyzetét, feladatait, — lassankint fel tudnók ébreszteni az érdeklődést. Persze ez csak akkor lehetséges, ha ennek szükségességéről elsősorban maguk a papok vannak személyszerint meggyőződve, ami feltételez mindenekelőtt egy intenzív felvilágosító és öntudatra ébresztő munkát papjaink között. Ezt a megfelelő keretek között — egyházi sajtó, külön kiadvány, egyh.-megyei, szenior körzeti összejövetelek — egész jól lehet valószínűsíteni.

E munka másik fele volna tanítói és tanáraink bekapcsolódása az egyház életében. Itt is elsősorban felvilágosító, öntudatébresztő munkáról van szó. Tanítói, tanári összejöveteleken lehetne az egyház legfontosabb kérdéseit (ifjúsági munka, belmissziós mozgalmak, theologiai irányok stb.) ismertetni. Ezen az úton tanáraink is megértenék, hogy fel kell adni azt a „spendit isolation“ magatartást, melyet eddig tanusítottak az egyház legfontosabb munkáival szemben. Sőt csak akkor lesz igazi lelki kapcsolat az iskola és az egyház között, ha az egyház mun-

kaiban, mozgalmában aktív részt vesznek, azokat támogatják és tehetségük szerint képviselik. Micsoda széttéphetetlen kapcsolat lenne egyházunk és iskoláink között, ha tanítóink és tanáraink lényeges részt vennének egyházunk

belmissziós munkáiban! Az ilyen lelkületű emberek aztán nagyon könnyen be tudnák szervezni egész egyháztársadalmunkat lelkiileg és gazdaságilag iskoláink mögé, melyeknek léte ilyenformán biztosítva lenne. *Bíró Sándor.*

Református önellátás.

Kétségtelen jelek vannak annak, hogy egyházunk a világháború után az ébredés útjára lépett. Az élet nagyon sok kérdésével szemben rugalmas éberséggel tudott szembe nézni. Legelső sorban a **gondolkozásában** indult meg az egészséges reformálódási folyamat. Hititani kérdések tisztázódtak. Általános ideális gondolatok, nemzeti frázisok, szabadelvű szövegek után határozottan kezd kialakulni az igazi református gondolkodás mindenütt, ahol a gyülekezet pástora és vezetői ezen a folyamaton keresztül mentek. Ezt az átalakulást nagyban támogatják egyházunk különböző belmissziói szervei. A gondolati világban való tisztulás mellett különösen az árvaház, külmiszió és református kórház támogatásában mutatta meg és mutatja meg egyházunk, hogy hatalmas szervezete kezd megmozdulni nemcsak a gondolatok, de a szervezett között **cselekedetek** síkján is. Ezeket az újabb, külső eredményeiben is jelentős megmozdulásokat a gondolat síkjában történt ébredés vezette be és a külső gazdasági helyzet leromlása sietette. Ezeknek a teljesítményeknek a világánál azonban nemcsak az látszik meg, hogy egyházunk szükség esetén mire képes, hanem az is, hogy még mennyi mindent meg kellene tennie. A külmiszió ügyének közös felkarolása azonnal megteremtette a maga gyümölcsét, egyszerre elevenbevdőgőn lépett élénk a **regáti misszió** és a **szórványgondozás** kérdése. Amíg nem mertünk Mandzsuriáig látni, addig magunkat sem vettük észre. A központi református kórház működésének sikerrel sürgetőleg követelik egyházunk vidéki elhagyatottságban sanyalódó, szegény hitveinek gondozását és a bajt megelőző orvosi szervek vidékenkénti beállítását. Megláttuk egyházunk emberanyagának testi egészsége iránti felelősségünket is. Amilyen mértékben aggasztott évekkel ezelőtt az erdélyi magyar intelligencia utánpótlásának a kérdése, éppen olyan nagy gondot okoz ma az egyetemről kikerülő **fiatal intelligencia elhelyezésének** kérdése. Jelenleg a helybéli egyetemen több mint kétszáz ref. tanárjelölt tanul. Ez a szám nagyobb, mint az összes tanári állások száma. Ez az ifjúság csak akkor tud elhelyezkedni, ha öt éven belül minden tanárt kicserélünk. Mivel református társadalmunk nincsen megszervezve, városokon vagy falvainkon elhelyezkedett ügyvédjelöltjeink, orvosaink, mérnökeink nem tudnak kellő megélhetést nyújtó kört találni. Néhol református **kereskedők** és **iparosok** mennek tönkre, mert a mi hitveink nem is tudják, hogy ezek léteznek és még kevésbé tudják, hogy a református ember hitéből önként következnek a hit cseledeiről való gondoskodás. **Falusi tömegeink** a kellő szervezés, felvilágosítás és irányítás híjjával termelt árúikat nem tudják olyan feltételek mellett bocsátani áruba, amilyen feltétel mellett azt mások megtudják tenni. Vidéki egyházi szerveink, főleg iskoláink a legnagyobb nehézségek árán tudják életüket fenntartani.

Mialatt mi ennyi szükséggel nézünk szembe, addig körülöttünk sok minden megváltozik. Magyar társadalmunk többi egyházához tartozó tagjai, legelső sorban a római katolikusok, egész társadalmukat megszervezik az egyházon belül. A többségi nép új politikai jelszavaiból arra lehet következtetni, hogy egy új faji alapon való szervezkedés már útban van. Mellettünk és velünk szemben mindenki megkeresi azokat a módokat, amelyek mellett a maga életét a legsikeresebben tudja berendezni, csak mi maradunk a szervezetek malomkövei között **felmorzosodásra** ítélve. De még abban az esetben is, ha nem venne körül bennünket egy ilyen adott

helyzet, református egyházunk lényegéből következik egy olyan egyház-szervezkedés, amelyik minden irányban szolgálja a hívek életét. Az öskeresztyén egyház a hívek egész világát védelme alá fogta és élő szervezetében minden szükségnek megoldást talált. Kálvin egyháza nem a világtól elvonult kegyesek sápadt serege, hanem **Isten dicsőségét az élet egész vonalán szolgáló testvéri közösség**, egy nagy család.

Ha láttuk azokat a **szükségeket**, melyekkel egész egyházunk egyeteme szemben találja magát, fel kell tennünk a kérdést, hogy **miképpen lehetne ezeket a** **szükségeket a református egyházon belül megoldás felé segíteni.**

Ebben a kérdésben mindenekelőtt azzal kell tisztában lennünk, hogy a **hit alapján** kell ennek a szervezkedésnek megindulnia, mert ha az egyház erről az alapról, egyetlen alapról lecsúszik, akkor oda jutunk, hogy egyházunk a Krisztus teste helyett **fogyasztási és értékesítő szövetkezetek** rendszerévé válik. Ez nem jelenti a szövetkezeti gondolat leicicsinylését, a szövetkezeti forma lehet a református önellátás egyik szerve, de maga az egyház nem lehet szövetkezet. Ezt a szervezkedést nem szabad a **hasznosság**, sem a **nemzeti érdek** alapjára állítani. Örökkévaló fundamentumot kell alája rakni, az egyház lényegéből kell leszámarmatnunk.

Ebből következik a másik elv: a szervezkedésnek a **szereletben** kell lefolytania, tehát nem a haszonért végezzük. A haszon nem alap, hanem következmény lesz ebben a szervezkedésben. Ha a haszon szempontja vezetne, akkor könnyen oda jutunk, hogy minél többet teszünk anyagi támogatásunk érdekében, annál többet veszítünk lelkiekben. Ez pedig nem lehet az egyház célja.

Ezekből kifolyólag a legelső feladat egyházunk lelkiekben való erősítése. Az a gyülekezeti közösség, amelyik komolyan így szólítja meg az Istent: **Mi Atyánk**, amelyik komolyan veszi az úrvacsorát, mint a keresztyén közösség leghatalmasabb kifejezését, az áldozatok árán fog a testvér segítségére sietni. Igehirdetésünknek tehát konkrétan kell lennie, meg kell mutatnia, hogy a Krisztus evangéliuma valóban az **életnek** az evangéliuma, mert aki azt komolyan veszi, annak itt, ebben az életben olyan áldásait nyeri meg, amit semmi más meg nem adhat. Mielőtt megkezdzenék egy nagyobb szabású munkát ezen a téren, feltétlenül szükség lenne az erdélyi igehirdetésnek ezeket a kérdéseket kiéleznie, ezt pedig csak akkor tudjuk megtenni, ha a kérdés elvi alapjait rendszeresen feldolgozzuk.

A szervezkedés gyakorlati kivitelénél tekintettel kell lenni arra, hogy az egyes **szükségek** milyen körben oldhatók meg. **Vannak** **szükségek**, amelyek minden külső támogatás nélkül **gyülekezetiileg** megoldhatók. Gondolok a városi gyülekezetek betegsegélyező munkájára, szegény gondozására stb. A gazdasági szervezkedés kérdésénél legelső sorban a városi élet egyes vonatkozásaitól eltekintve (kisipar, kiskereskedelem) **vidéki szervezkedésre** van szükség. A mezőgazdasági köröket egymás között kell úgy irányítani, hogy mindenik kör azt termelje, amit ő a legkönnyebben és legjobban tud előállítani, másfelől a vidék mellé oda kell kapcsolni azokat a legközelebbi városokat, amelyek a falú fogyasztásait átvennék. Például ha lapunk székhelyén lenne egy kalotaszegi bolt, ahol kapható lenne az egyházmegye falvainak tej- és tojásterméke, háziipari cikkei, egész bizonyos, hogy református társadalmunk javarésze tejszükségletét itt szerezné be. Egy ilyen keresztyén szervezkedéshez feltétlenül kellene irányító és vezető

emberek. Mindjárt alkalom nyílana arra, hogy a fölös számú fiatal intelligencia a szervezésben és irányításban részt vegyen. Ezek a szervezők egyben a legtágabb értelemben vett néptanítók lennének a maguk környékén. Tizenöt-húsz ilyen vidéki körzetet egy-egy városközponttal azonnal meg lehet csinálni, míhelyt valaki komolyan akarja. Ugyancsak vidéki szervezettel lehetne az intelligencia újabb rétegeit kenyérhez juttatni. Vidéki református orvosi missziói pontok felállítására olcsóbbá tenné híveink betegápolását és egyszerre megjavítaná egyháznak egészségügyi statisztikáját. Ne feledjük el, Jézus és az Apostolok gyógyítottak. Ma gyülekezeteink és más egyházi alakulataink olyan bonyolult jogi kérdésekkel találják magukat szemben és ezek az egyes egyházi ügyészeknek annyi munkát adnak, hogy maguk vállalni ezek vezetését teljes mértékben nem tudják. Néhol ezért a munkáért az egyes ügyészek fizetést is kapnak. Lévé az állás lényegében tiszteletbeli, rendszeren olyan ügyvédekét választanak meg, akik erre a csekély tiszteletdíjra nem is szorúlnak rá. Ma feltétlenül szükséges lenne ezek alapján a nagyobb gyülekezetekben és egyházmegyénként olyan jogászokat alkalmazni, akik csekélyebb tiszteletdíj mellett széles körben végeznék az egyházi jogvédelem munkáját. Havil 3000 lej egy ilyen fiatal embert kenyérhez segltene, ő maga pedig lényegesen több hasznat hajtana egyházunknak.

Kerületi szervezkedésekkel kellene megoldani a szórványkérdés ügyét. Noha itt sem ártana, ha egy-egy nagyobb gyülekezet egy-egy szórvány gondozását magára vállalná. Milyen csekélység lenne a harmincezer lelkes helybeli gyülekezetnek lélekszámonkénti egy lejjel egy új

missziói lelkészt beállítani valamelyik szórványközpontba. Azután az egyházkerületek feladata lenne legelső sorban az egyházban elhelyezkedni akaró új intelligencia neveléséről, irányításáról való gondoskodás. De ezeknek a részleteknek a felsorolása szükségtelen is. Míhelyt a szeretetben munkáló hit, a testvér iránti tiszta felelősség felébred, azonnal találdékony lesz az emberi elme.

Még csak a szervezkedés akadályairól egy pár szót. Legnagyobb akadály abban van, hogy ez az egész munka úttörő szolgálat. Az úttöréstől félünk. Pedig a halogatásnak itt különösen veszedelmes lesz a kimenetele. Vannak, akik egyéni érdekből nem vennének részt egy ilyen szervezkedésben. Ezek attól félnek, hogy más felekezeti üzletkörüket veszíténék el ezáltal. Ezért nem lehetett megszervezni a helybelli férjiszövetség ipari és kereskedelmi szakosztályát. Aki nem akarja a közösség támogatását igénybe venni, azt nem erőltetjük azzal, hogy a támogatást sziveskedjék elfogadni. Vannak, akik erre rászorúlnak, mi ezeken akarunk segíteni. Nagy nehézség a kezdeményezés kérdése. Ki kezdje el ezt a munkát? A protestáns egyházban csak személyes megbízatás alapján lehet munkába kezdeni. Kezdje az, aki erre indítást érez. Csak kezdjük el akármilyen formában, ha az élet vonalán haladunk, a további lépések könnyebbek lesznek. Ne adjuk fel a protestáns elvet, hogy a gyülekezet és nem a magasabb egyházi forma az egyházi élet anyaméhe.

Ez a cikk a kérdést csak felveti, de meg nem oldja. Olvasóinktól, munkatársainktól szivesen vesszünk pro és kontra véleményeket, kisebb-nagyobb hozzászólásokat.

LÁSZLÓ DEZSŐ.

Válasz Debreczeni Lászlónak és Ady Lászlónak.

Ha b. lapjában megengedte, hogy két cikk: „Egy templomépítés tanulságai és: A bacai templomromboláshoz megjelenjenek, engedjék meg nekem is, hogy válaszoljak rájuk.

Debreceni XII., XIII. századbéli műemléknek tartja a volt bacai templomot s bár maga is elismeri, hogy több építésem ment át, mégis csökönnyös makacssággal ragaszkodik rögeszméjéhez s azt állítja, hogy a tények igazolják őt.

Mit igazolnak a tények?

Debreceni szerint a templom faragott kőköcskából épült. Ez nem felel meg a valóságnak. A kocka olyan test, aminek minden oldala és éle egyenlő. A bacai templom nem ilyenekből épült. Élére állított, 10-12 cm. vastag, kívül faragott kőlapokból épültek falai kívülből s mivel a fal vastag volt s a két élére állított kő nem ért össze, a kövek közét kitéltötték malterrel, kődarabkákkal, sőt földdel is, annyira, hogy mikor lebontták, mozdulni sem lehetett a cinteremben addig, míg legalább 400 m³ törmelékét el nem hordtunk s magából a templom köveiből még 60 m³ használható követ sem kaptunk. Sokkal több jött ki a vaskos toronyból. A templom a föld színére volt építve alap nélkül. Azt sem lehet mondani, hogy az eső lemosta a földet az alapról, mert a templom padlózata mélyebben volt a falakon kívül levő földnél.

Az 1884. évi Névkönyv s a levéltárunkban levő számadás szerint, a lebontott templom a toronnyal együtt 1772-ben épült. Nevezett számadásban külön tételek vannak úgy bevétel, mint kiadásban *templomépítésre* s *toronyépítésre*. Debreceni hiába dugja fejét a homokba a tények elől, mint a strucc, azok fennállanak minden makacsság ellenére is. Nem látott ez a templom sem törököt, sem tatárt, legfennebb egyes kövei, amiket messziről hozhattak ide, mert nem egyezik az itteni bányák köveivel. Lehetséges, hogy kicsi, 3 m. mély s csaknem olyan széles szentélye nem épült 1772-ben, hanem előbb, a bordázata miatt, de ez is a föld színére, alap nélkül volt építve egy lejtősödő domboldalra, ami megmagyarázza, hogy a szögletekben *arasznyi* hasadások voltak földtől plafonig vakolattal bedugva s

emiatt bontás előtt nem látszóttak. Debreceni megvizsgálhat kívülről egy szép piros almát s rámondhatja, hogy ép, de azért belül lehet rothadt is.

Debreceni egy lapon emlegeti a bacai régi templomot a kolozsvári és dési templomokkal. Oriási tévedés!

A Debreceni által említett oszlop stb. darabok, a falban *töltelékek* voltak, olyan kicsi darabkák voltak, ami szintén amellelt bizonyít, hogy *későbbi* építkezés, mert egy *előbbi* épület részeit törték össze s dugták be tölteléknek a falba. Nyoma sem volt az ablakok felett gótikus íveknek, ott csak téglá volt. A kisszentély bordázatát el akartuk helyezni a toronybejáró felett, de az időjárás annyira megviselte a rossz fedél miatt, hogy a bontók kezében szétmállott. Mi mindent visszaépítettünk a falakba.

Régi tömegsirok nem voltak. Egyes újabbkori sírok voltak csupán, amit bizonyít az, hogy egy koponyát elvitt ifj. Parádi Ferencz vizsgálatra s azt mondta nekem, hogy a vizsgálók nagyon fiatalkorunak találták. Festések stb. nem voltak. Kár a nem szakértő közönséget efféle maszlagokkal bódítani, amik nem igazak. A földből kikerült csontokat a szószerk alá temettük, lehetett össze-vissza vagy 30 drb.

Mielőtt a felelősség kérdése áttérnék, még válaszolnom kell Debreceni egy burkolt vádjára, hogy nem lehetett jelen a bontásnál s olyan választ kapott, hogy nem teszi az ablakba. Én azt irtam neki, nincs akadálya annak, hogy itt legyen, ha gondoskodik koszt és lakásról. Ez csak természetes. Sem nem rokonom, sem nem felettesem, nem is barátom, semmi közöm hozzá, felfuvalkodott természete miatt meg annyira ellenszenves volt híveim előtt, hogy inzultálásától kellett tartanom. Jött volna akár mikroskóppal is, senki sem akadályozta, de felettes hatóságom sem tartotta szükségesnek a jelenlétét s nem rendelte el.

Most már rátérek a felelősség kérdésére is, hogy válaszoljak Ady Lászlónak.

Debreceni ismert kaptafáját, a monostori templomot rajzolgatta híveimnek, de nem tetszett nekik, mert a sok filogoria miatt még az esővíz levezetését sem tudta megoldani s a szimetriának teljesen hadat izent

benne. Ép szemü ember ezt nem is fogadhatta el. Mivel más terv a fejében nem volt, a hívek csináltattak maguknak olyan tervet, mint sok más templomé s mivel félték, hogy a pénzük elvész, a templom pedig rossz fedele miatt szinte használhatatlan, kicsi volt, (hajója 10x5 m. volt) benyújtották javahagyásra az egyházmegegyéhez 1932 elején s én 1932 febr. 9-én kérdeztem meg az Igazgató Tanácsot, megengedi-e a lebontást. A lebontás engedélyezése nem volt létkérdés, mert más telek is volt amire építeni, de a hívek ragaszkodtak a régi cinteremhez. Nem áll tehát az a rágalom, hogy a hívek ki akartak térni, ha nem engedik meg a lebontást.

Kérdésemre az a válasz jött, hogy nem engedik meg a bontást, mert az Igazgató Tanács meggyőződött, hogy kibővíthető jellegének megőrzése mellett. Erre válaszom az volt, csak a ker. *rajzoló* látta, az ő véleménye nem lehet döntő ilyen kérdésben. Erre a Műemlék-Bizottság a templomot műemléknek nyilvánította minden további nélkül május közepén, de jónak látta utólag egy bizottságot küldeni ki, helyszíni szemlére. Május 31-én jött dr. Bene Ferenc vezetése alatt Kós Károly és Szabó Béla mérnök, eme műszaki előadók által álló bizottság véleménye, amit a helyszínen a gyülekezet előtt dr. Bene Ferenc kihirdetett az volt, hogy a templom *földig* lebontandó, mert csak a kis szentély műemlék értékű, azt majd Kós Károly bedolgozza a templomtervbe, mert, amint az ebéden mondotta, az csak egy *gomb*, a gombhoz pedig nem lehet kabátot varrni, hanem azon kell gondolkozni, mint helyezük el a gombot a kabáton.

Pár hét múlva megérkezett Kós Károly terve, amely csinos, szép volt, csak hogy a gyülekezet nem fogadta rokonszenvesen, mert a torony oldalt volt, azonkívül volt egy oldalkiugrása is észak felé s a kis szentély úgy volt beledolgozva, hogy diadalív fél méterrel alacsonyabb, nyílásában félméterrel szélesebb legyen, egyébként érintetlen maradt. Ezt a tervet bemutatam em.-i műszaki előadónknak, aki kijelentette, hogy a szentéllyel való toldás helyén függőleges irányú repedés fog keletkezni s ennek eltüntetése évekig fog tartani. Toldunk, ha muszáj — mondotta — de ez állandó beteg pont az épületben. Erre a szakvéleményre a gyülekezet a tervet csak úgy fogadta volna el, ha az Igazgató Tanács vállalta a repedés javítását addig, amíg teljesen eltűnik. Ezt az Igazgató Tanács nem vállalta, építómester sem akadt, aki garantálja, hogy a toldás helyén meg nem hasad, így a terv kútba esett. Október 2-án kiszállt egy újabb bizottság, amely dr. Bene Ferenc, Vásárhelyi János, dr. Darkó Ákos, Szabó Béla mérnök és Szopos Sándor urakból állott. Ez előtt a bizottság előtt Szabó mérnök úgy nyilatkozott, hogyha megbontják a kis szentély diadalívét s lebontják előle a templomot, a szentély — támaszpontját veszve — hátradőlhet a lejtőn, ami nem is volt valószínűtlen a nagy hasadások s a földszinten való építése miatt. Erre a bizottság beleegyezett a templom teljes lebontásába, a gyülekezet meg abba, hogy a kerület a meglévő pénzhez igazodva, csináltasson ingyen dec. 31-ig egy magyaros tervet. A terv dec. 31-re nem lett kész, 1933 január 17-én először, február 3-án másodszer sürgettem, mire február 7-én leérkezett egy vázlat, ami sokkal kisebb templomot akart, mint a gyülekezet. Ezt nem fogadta el a gyülekezet, mert attól félt, hogyha újabb tárgyalásokat kezd a kibővítés és részletes kidolgozás iránt, kifogy az időből s nem tud építeni 1933-ban. Fizetéseképtelenségek, konverzió fenyegetvén, felépítette azt a tervet, ami kéznél volt. Pénze miatt a gyülekezet nem ok nélkül aggódott, mert a következmények igazolták az aggodalmakat. Háború előtt még volt a gyülekezetnek tekintélyes templomalapja, de megette a hadikölcsön, a mostanit meg szinte elvitte a konverzió.

Igy áll a helyzet. Láthatja Adi László, hogy minden fórum engedélye megvolt egy rozoga épület lebontásához, amit ha nem tesznek meg az emberek, pár év alatt úgyis elvégezte volna az idő.

Különböen megnyugtathatom Adi Lászlót, hogy a

gyülekezet beleegyezett volna abba, hogy — mivel némelyek közös tulajdonnak tekintették a templomot — akár Adi László, akár Debreceni, akár az Igazgató Tanács, akár a Műemlék-Bizottság *saját költségén* úgy alakítsa, toldja-foldja, amint akarja. Erre vállalkozó nem akadt, tehát vádjaikat is tartásuk meg maguknak s ne próbáljanak rendelkezni a mások pénzével, mert ez kommunizmus, hanem csak a sajátjukkal. Ha Adi Lászlónak úgy fáj a szive, hozzon össze egy társaságot az erdélyi műemlékek megmentésére s mint Széchenyi tette, áldozza rá pár évi jövedelmét s ne csak frázisbombáit vesse papírra, mert azzal semmit sem lehet építeni. Ha úgy csinál, amint irtam, elhiszem hogy fáj a szive, különben fogadtalan prókátorok tartom.

Remélem, Szerkesztő úr befejezi a vitát, ha nem, a vizontlátásig.

Szilágyi János bacai lelkész.

Uj református gyülekezet a Kárpátok között.

Az elmúlt nyárvégi kirándulásból született, amikor a hétfégi eső nyugalomba parancsolta a hátizsákomat. Vasárnap tizenegyre összeverődött a deszkagyár iskolateremben kb. ötven lélek. A távollévők is lehetnek még egyszer ennyien, mondogatták. A szomszédból került fehér terítő az asztalra. Szeges bakkanccsal, kihajított nyaku ingben álltam a „szószékre”. Fohász után kinyiták a szívek, ki könyvből, ki könyv nélkül énekelte: „Mennyben lakó én Istenem.” Voltak akik évtizedek óta nem vettek részt intentszteleten. A 103. zsoltárt olvastam. A bünvalló imádságot ketten hárman együtt mondták velem, a legelőbben most hallották először életükben. Szerettem volna a lelkekbe látni itt. „Mint a szép híves patakra”, igehirdetés Mt. 26:41 alapján, imádság, „Te benned bízunk” s végül az apostoli áldás hangzott el. A perselypénz 125 lej volt, amit egyikük ajánlatára át adtak nekem azzal a megbízással, hogy istentisztelet tartására alkalmas segédkönyveket vegyek és küldjem el nekik. Egyik fiatal házaspárban régi Moreniből ismert híveimet fedeztem fel. Azóta családot alapítottak, két éves leánykájukat is magukkal hozták az istentiszteletre. Néhány hónapos fiacskájukat nemrég temették el, ők maguk, a hittestvérek részvételével. A magukkal hozott zsoltár énekének és felolvasott imádságának szavaival. Szülőfalujukban megismerték a külmisziói perselyt, kérték, hogy küldjek egyet az ő számukra.

Azóta két csomag is ment az *Új völgyében* kenyerüket kereső testvéreinknek. Először a kért könyvek s a persely, megtéve néhány ajándékbibliával és énekeskönyvvel, traktatusokkal. Schuster Rudolf főgépész úr, aki szász evangélikus, hathatós segítője volt ennek a kapcsolatnak kezdetől fogva. Három napig szállást adott, hűségesen levelezett, a könyvek gondozását, továbbadását intézte, az iskolahelyiséget megszerezte. Legutolsó beszámolója újév után kelt, karácsonyi és újévi istentiszteletéről, gondnokválasztásról (moreni ismérősöm lett) és 205 lej perselypénzről szól, amelyért ismét könyveket kértek s ezen felül 6 énekeskönyvet. Az utánvétel összege pontosan megjött, ez a legutolsó *életjel* az Új völgyiekről. Magában véve is öröndetes életjel, az igazi öröm azonban az a szomszág és éhség, amelyről lélek szerinti bizonyosságot tettek. Én bizonyos vagyok benne, hogy nem hiába tették.

Kovács Géza

külmisziói utazótitkár.

A nemzetek történelmi helyzetét nem haderejük, vagyunk vagy politikájuk szabja meg, hanem a bennük szunyadó erkölcsi erő, a Lélek kozmikus energiája.

Ravasz László.

Szórványélet a legészakibb Norvégiában.

A turisták nagyon sokat beszélnek Norvégia szépségéről. Aki délről északra hajózott a part mentén, azt a természeti tünemények egészen elbűvölik. Az északi országok és a sarkvidék éjjeli napfénye a legmegragadóbb jelenségek egyike.

Hammerfest, Norvégiának és az egész világnak is legészakibb városa. Ennek a szomszédságában van egy szigetcseke, rajta egy kis templom és körülötte egy 150 lélekszámú község, annak élén egy lelkipásztor. Maga az egyházközség sokkal nagyobb a szigetnél és a rajta levő falucskánál. De közül ott van az óceán. A lelkipásztor útja a tengeren vezet át, amikor egyházközségének szétszórt hiveit felkeresi. Maguk az utak igazán szépek lehetnek, még télen is nagyszerű látnivalókkal hizelegethet az embernek ez a szigoru vidék s a tenger túlrre mosolygósan térül a szeme elé. Csakhogy nem ez a szabály. A fagyos ország, a napnélküli vidék, a sarki éjszaka nyomasztó álomvilága veszi körül az embert, ezt a világot a turista nem ismeri. Ez az éjszaka ennek a lelkipásztornak a „munka-napja“, ez a paradoxon teljesen állítja előnkbe a Magasságos szolgáját és hivatását.

Maga a végtelen tenger adja a láncszemeket a sziget és partlakók jellemének és lelki életének, az okozati összefüggéseknek a megértéséhez is.

A lakók szinte mind nagyon szegények. Kis kúnyhókban élnek, a legnagyobb egyszerűségben. Az idegen szinte meg sem érti, hogy miből élhetnek. Amikor a nagy téli viharok dühösen törnek a falucskákra, sokszor csodálkozom ezeken a kis házakon, amint elszántan tapadnak a kopasz hegyekhez. A házak, ezzel a szívóságukkal a lakosok jellemét is kifejezik, akiknek az életharcban való erejüket Norvégia déli népe megcsodálja. A külföld népe, úgy gondolom, még inkább.

A tenger ad, s a tenger követel. A halász nép — ebben az egyházközségben mindenki halász — kis halász bárkán járja a tengert, sokszor a viharos időben is nagybátran nekivágva, hogy a „zátony“-ról hazahozzanak valamit a tenger kincseiből. Gazdaggá még sem lesznek soha. Ellenkezőleg, a szegénység állandó vendégük. És a tenger követel. Ugyanazok, a hullámok, amelyek az egyik pillanatban viharüzöttlen kapják félelmes karjukba a kis dióhéjakat. Az asszonyok otthon, legtöbbször nagy gyermekesréggel körülvéve, már tudják, hogy az ilyen pillanatok özvegygé tették őket. Az időjárás és a tenger szava szinte biztosabban beszél, mint a telefon, meg a táviró.

Mondottam, hogy az egyházközség nagy kiterjedésű volt. A tengeren túl a szárazföldi fjordokhoz érkeztünk. Itt is, mint ezen a vidéken általában mindenütt, de mégis elsősorban itt, három népfajjal találkoztunk. Ezek a „tisza“ norvég, a „tisza“ lapp (vagy szuomik, tévesen finne) és végül a harmadik a „Blandungsrasse“. Vannak itt még finne, akiket kvanok néven ismernek, ezek Finnországból betelepültek. A népfajok különbözősége sokszor megnehezíti a néplelékek megértését. Összefoglalólag mégis azt mondhatjuk, hogy a tengerrel vívott harc és a hómezők árvasága meghatározták a jellemet. Északon az évszakok is inkább rányomják pecsétjüket a néplelékre, mint a világnak bármely más részén. A tenger szeszélyességére gondoljunk. Vagy a felesleges bőséggel áradó napfényre tavasz és nyár idején. És ismét az égbe burkolt, nappaltalan téli évszakra. Az érzéshullámok szakadatlan változását lehetetlen megrogzítani.

Ebben a néhány szóban, lehetőleg híven megjelöltem az alaplekküvetet, amelyet maga a természet formált ilyené.

Milyen lehet most már a vallásos élet, s ezzel karöltve milyen módon végezze a maga munkáját a lelkipásztor. Miképpen a hivei, úgy ő is gyakran harcol viharral és tengerrel. A félelmetes tengeri utak tengeri betegséget okoznak legalább is, nem ritkán komoly életveszedelemet. Így tanulja megérteni népét. Emberei megértik az elmékedő, filozófus beszédeket. Hiszen gyermekkoruktól kezdve hozzászórtak a kevesebb beszéd-

hez és több gondolkozáshoz. Azonban a szívekbe még sem találnak be az ilyen beszédek. Laestadius tisztelletes azonban, akiről ezeket a dolgokat leírtam, megtalálta a bölcsék követét. Az ő beszéde a szívekhez szólott. Ugy kormányozta mondanivalóját, mint hajót a tengeren, a hivei szívében nyugtalankodó és háborgó érzések és indulatok tengerén.

A vallásos életnek az útja olyan, mint a hullámok járása. A lelkipásztor munkája eszerint gyakran a hullámokat hasító hajóhoz hasonlít. A protestánsizmus így hatotta át embereinknek a szívét és az életükhez szervesen hozzátartozó tényezővé vált. Igaz, hogy a világnak egy nagyon csöndes szegletében élünk, ahol felekezeti ellentétek nem szomorítják az életet. Ezt Istennek köszönjük.

*

A lelkipásztor irodájában ül. A csend szinte érezhető. A partról néha felhorkán az örökké beszédes tenger hangja. Most megszólal a telefon csengője. Egy öreg, távoli, magányos ember küldött el valakit a legközelebbi telefonállomásig s most közvetíti az üzenetet a lelkipásztorhoz. Így szól: „Nagy beteg. Erősen óhajtana az Úr vacsoráját, mielőtt meghalna“. Egy félóra múlva hallható a kis hajó motorjának az egyhangú töffögése, s repíti az embert a tenger hullámai között. Három óras tengeri út árán ott állunk a beteg férfi mellett. Ott fekszik az ágyon, amit csak erőltetve s jóakarattal nevezhet ágyának az ember. A szegénység köröskörül, de emberünk szívében a gazdagság. A tenger öreg harcosának fáradt szemében már ott az új életnek örökkévaló világossága. A tengernek és szívének a hullámai az ő nyugalmát többet nem zavarják. Csak a fiatal lelkipásztorra várt, hogy az úrvacsorában részesüljön. Teljes boldogsággal vághat neki utolsó hajós útjának, a halál folyóvizén át.

Künn ordít a vihar. A földi élet küzdelmeinek a valóságát, mint súlyos ellentétet akarja a szívünkbe dermeszteni. De abban néma hálaadás kél Istennek, a Mindenhatóknak, aki áldottá teszi az Ő Egyházában való szolgálatunkat.

Loppa-Finnmark. Norvégia.

(Németből K. G.)

Karl O. Mathiesen
lelkipásztor.

Dr. Mekka Sándor erdélyi református püspök március hó 23-án Sárospatakon az ottani theologiai ifjúság meghívására előadást tartott. „Milyen a magyar szellemi élet és kultúra Erdélyben“ és „Hogyan lehet ezt fenntartani“ címmel.

Dr. Révész Imréné, református theologiai volt tanárának, aki jelenleg a debreceni Tisza István tudományegyetem nyilvános rendes tanára, egyház történész, a magyar tudomány terén szerzett kiváló érdemei elismeréséül a Magyar Korvin Koszorú adományozta Magyarország kormányzója.

A Magyar Tudományos Akadémia bölcséleti, társadalmi és történettudományi osztyálynak legutóbb tartott ülésén Kolozsvári Bálint volt cluji, jelenleg budapesti egyetemi tanár székfoglaló előadást tartott és annak keretében bemutatta A föld joga című munkájának egy részét, amely a magyar ingatlanjog kezdeti kialakulásával foglalkozik.

A devai egyház presbitériuma elhatározta, hogy a szórványügy támogatására alapot létesít. Az egyháztagok heti egy leut fognak adományozni erre a célra. Az adományokat a Férfiszövetség fogja beszédeni s az egyház elnöksége a befolyó összegből a szórványokat — elsősorban a hunedoarai megyei szórványokat — református szellemű olvasnivalóval, traktátusokkal látja el és segélyben fogja részesíteni a szórványok lelkészeit és tagjait is. A devai egyház eme nagyjelentőségű példájára — követés céljából — felhívjuk olvasóink figyelmét.

KERESZTYÉN KRITIKA Irodalom és Művészet

Az elvilágiasodás veszedelme.

Megdöbbenő dolog látni, hogy amilyen mértékben nőnek rajtunk az újabb terhek, vesznek körül újabb veszedelmek, olyan erővel keresünk szabadulást világi mulatságok rendezésében. Különösen városokban lehet szomorúan látni, hogy komoly egyházi alakulatok állandóan napirenden tartják a vidámabb összejöveteleket rendezését. Nagyon szomorú az, hogy ezeket abban a bőjti időszakban rendezik, amikor a hiveknek, akiket az élet amúgy is megpróbált, az Ur Jézus Krisztus szenvedéseiben való áhítatos elmerülésben kellene szabadulásukat és örömeiket keresniök. Olyan öröm volt látni, hogy egy évtizedes harc után sikerült a mulatságrendezési kedvet az egyházban visszaszorítani. Annál szomorubb, hogy ez olyan korszakban tört ismét életre, amikor igazán nincsen semmi okunk az örvendezésre. Isten nem azért adja a megpróbáltatásokat, hogy azokkal szemben a borbán és táncban keresünk menedéket, hanem azért, hogy megtérjünk.

Hallunk olyan hangokat, hogy jobb, ha az egyház védelme alatt úzik a világias társas élet az emberek, mint különben. Ez nem helyes álláspont, mert ha mi rendezzük a mulatságokat, könnyen azt a látszatot keltjük, hogy nem vagyunk tisztában az egyház céljával, különösen a kivülállókát ezzel nagyon megtevesztjük. Sokan azért pártolják ezeket a mulatságokat, mert pénz jelentenek az alakulatnak. Nem mindegy, hogy a pénz honnan származik. Az egyházban legalább nem. Ha a hivek önként, áldozatból nem adnak, akkor nem azt kell tenni, hogy értéktelenebb eszközökkel apelálunk a zsebükre, mert így igazán sohase fogják az áldozatot megtanulni, hanem a lelkekkel való foglalkozást, az igehirdetés elmélyülését, új alkalmait kell megkeresnünk. Aki örömmel fogadja a mulatságból származó pénzt, az a saját gyülekezete áldozatkészsége ellen munkálkodik. A pillanatnyi haszonért megöli a jövőndőt, amiért viszont dolgozni kellene.

De nemcsak ilyen külső alkalmak rendezésében, hanem egyes munkáink tartalmában is meglátszik ez a veszedelem. Néha száználmasan lapos programmal szerepelnek egyes egyházi alakulatok, pedig ma már igazán elég gazdag, komoly anyag állana rendelkezésre.

Szörnyű ítélet van azokon, akik nem értik meg Isten ránk nehezedeő kezének nyomását.

δ.

Harangszó a sajtó, a sajtó templom és aki egyházi sajtót támogat, templomot épít.

Ravasz László.

Pap Béla: Társadalmi rendszerváltozás: Evangélium. *Soll Deo Gloria kiadás, Budapest, 1934 118. o. Ára 35 L.*

A mai ember két világ között él. Régi világa már tarthatatlan, új világa azonban még nincsen kialakulva. Ebben a korszakos változásban a keresztyénségnek döntő szerepe van. A mai kérdező embert szembe kell állítania az Ige feleletével. Ezt a munkát a *szociális igehirdetés* van hivatva betölteni. A társadalmi rendszerváltozás idején a szociális igehirdetésnek kell a legdöntőbb átalakító tényezőt jelentenie. A könyv problémája tehát a szociális igehirdetés. A feladatot három részben tárgyalja.

I. *Mi az Evangélium szociális üzenete a XX. század legegetőbb szociális kérdéseire?* Ebben a fejezetben sorra veszi az evangéliumi szocializmus öt alapelvének tisztázása után a különböző társadalmi formák legfontosabb kérdéseit. Alapelvek: 1. a keresztyénségnek van szociális üzenete, de ez nem azonos egyetlen társadalmi renddel sem, 2. az evangélium szocializmusa mindig spirituális, 3. a társadalmi újjászülést mindig megelőzi az egyéni újjászülés, 4. az uralkodó felfogással szemben nem a keretek, hanem a tartalom megváltoztatása az első cél, mert a tartalom szüli a keretet és nem fordítva, az evangélium szocializmusának a fegyvere nem az erőszak, hanem a szolgálat. Az evangéliumi szocializmus célja a falanszterrel szemben Istenországa. A kenyér és a munka egymásból folyó hatalmas kérdése mögé a lelki alapot állítja oda. A *tőke* kérdésének megoldását a sáfárságban látja. A *család* igazi arcának helyreállításával a keresztyénség a társadalomnak az ős sejtjét tudja élővé tenni, amiből a többi társadalmi forma is kisarjad. A krisztusi *állam* az, ahol az Ur akaratának szolgálat a többség, azt alkalmazza a törvény és annak engedelmeskedik a nép. A keresztyénségnek az *internacionális* evangélium igazságait *nacionális* adottságok között kell szolgálnia. A *háború* kérdésében a keresztyénség mindig gyenge volt, inkább engedelmeskedett az államnak, mint az Istennek, mert ebben a kérdésben igent mondott.

II. A munka második részében azt mutatja be az író, hogy *lehetőségei vannak annak, hogy az evangélium szociális üzeneteit az igehirdetésben érvényesíteni lehessen.* Az evangélium szociális tartalmát az igehirdetőnek közvetlenül és közvetve kell érvényesítenie. Az evangélium hirdetésének egyéni alapja a prófétai élmény, objektív alapja a Biblia. A szociális igehirdetésnek biblikusnak és konfesszionálisnak kell lennie. A szociális igehirdető személyiségét három tényező határozza meg: Szaktudással párosult univerzális műveltség, megértés az összes társadalmi rétegekkel szemben, prófétai hit. Az igehirdetés alaphangjának az egyház bűnbánatának kell lennie.

III A munka harmadik részében bemutatja a német, angol, svájci és magyar protestáns *szociális igehirdetés legtipikusabb formáit.* A német típust a keresztyén szocializmus (V. Huber, A. Stöcker), evangéliumi szocializmus (Fr. Naumann) és a nemzeti szocializmus erjedő mozgalmában szemlélteti. Svájcban a vallás-szocializmust főleg Ragazon keresztül ismerteti. Az angolszász igehirdetésből az amerikai igehirdetés két korszakát az 1930 előtti enyhébb és az azutáni radikálisabb típust mutatja be. Előbbi csoport tipikus alakja W. Rauschenbusch, a második korszaknak Ward professzor az irányító személye. Végül a magyar szociális igehirdetésnek két igazi alakját látja meg a háború előtti Jánosi Zoltánban és a háború utáni Szabó Imrében.

A munka hatalmas anyagot ölel fel, aránytalanul rövid terjedelemben. Emiatt egyetlen kérdést sem tud kellőképpen feldolgozni. Értéke, hogy ma oly fontos társadalmi kérdésnek lehetőleg minden vonatkozását felöleli, de talán a három nagy rész egyikének az ala-

posabb feldolgozása többet jelentene az olvasó számára. Véleményem szerint feltétlenül szükséges lett volna azt az alapvető kérdést tisztázni, hogy van-e egyáltalán különbség a szociális és egyéni igehirdetés között? Ha Pap Béla a legújabb reformátori teologia álláspontjáról közelítette volna meg a kérdést, akkor megláthatta volna, hogy külön szociális igehirdetésről mint olyanról nem is lehet beszélni. Határozottabban kellett volna azt is kimutatnia, hogy mennyiben lehet és kell az egyházhöz belül és az egyházon kívül küzdeni az igehirdetéssel az új társadalomért. Ezt a kérdést „A szociális igehirdetés alaphangja” című legszébb fejezetében csupán érinti, pedig az egész kérdést ítéletem szerint innen kellett volna megfognia. Az igehirdetésnek meg kell magát az egyházat újítania, hogy a megújult egyház szavát a világ is komolyan vegye. Nincs könnyebb dolog, mint a nagy társadalmi kérdéseket kritika alá vonni. Sokkal nehezebb magát az egyházat új társadalommá tenni. Az előbbi munka veszedelmes kísértésekbe vihet. Nagy kár, hogy az igehirdetés alatt kimondottan a gyülekezeti prédikációt érti. Eppen arra lehetett volna rámutatnia, hogy a modern keresztyén igehirdetés hogyan talált új utakat a társadalmi szülségek kielégítése terén. Érdemes lett volna az egész teologia átalakulását is figyelembe venni ezen a téren. Itt csak arra utalok, hogy az erdélyi református teologiai irodalom egy pár egészen új ajándékot adott volna az íróknak: David Gyula: Kálvin gazdasági etikája, Dr. Tavaszy S.: A szociális és gazdasági törekvések teologiai megítélése, Dr. Imre L. A protestantizmus és a proletariátus, A falunevelés irányelvei. Ezeknek a munkáknak a feldolgozása a munkát konkrétabbá és maiabbá tette volna.

Ezek a megjegyzések a könyv értékéből nem vonnak le, mert azt a célt, amit egy ilyen kis terjedelmű munkával el lehet érni, Pap Béla minden bizonnyal elérte. Egy közérdeklődés központjában álló kérdést lelkiismeretesen, sok szeretettel és bátorsággal feldolgozott. Ebben a mi irodalmunkban úttörő munkát végzett. A kérdésnek nyomatékos hangsúlyt adott és alkalmat nyújtott a kérdés alaposabb tárgyalására. Munkája kiválóan alkalmas arra, hogy tanulmány tárgyává téve a kérdést, vezérfonalul használhassuk. Kivánjuk, hogy minél többen olvassák el nálunk is ezt a munkát, ami az Ifjú Erdély útján könnyen beszerezhető.

László Dezső.

Dr. Dávid György és Nagy Zoltán: Magyarok a Kárpátokon túl.

Élő könyvek. 22. szám. Ifjú Erdély kiadása, 1935. 82 kis oldal. Ára 10 Lel.

Ez az új Élő könyv az első munka, amelyik a világháború utáni regáti magyarság életkérdéseit református szempontból tárgyalja. Nagy Sándor: Regáti Kérdés c. terjedelmes cikksorozata az Egyházi Újságban évek óta tárgyalja a regáti kérdést, de mindaddig, míg különnyomatban meg nem jelenik, nem alkalmas arra, hogy ezen az értékes íráson át szélesebb körök is megismerkedjenek a regáti kérdés részleteivel. A munka a kérdés történeti vonatkozásait (Dr. Dávid Gy.) és a jelenlegi helyzetképet (Nagy Zoltán) adja, Mindkét feldolgozás kiemeli a kérdést a kimondottan egyházi vonatkozásokból, noha az egyházi vonatkozásokat teljes pontossággal mutatják meg. Az ötven oldalas történelmi rész külön szakaszban ismerteti a regáti magyarság általános történetét: bevándorlás, társadalmi szervezkedés, magánélet címek alatt. Az egyház munkájának történetét tárgyaló második szakasz a missziói munka kezdetét, a munka erősödését, az egyházközösségek szervezését, iskolaügyet és az egyháztársadalmi munkák kezdetét tárgyalja. Az íróknak ezen a téren úttörő munkát kellett végeznie. A jelenkori helyzetképet három körben kapjuk: külső körülmények, a lelki élet szülségei, a misszió munka nagyobb tömegekben és szétszórtságban élők közt.

Mindkét dolgozatnak nagy értéke, hogy a pusztán ismertetést misszió éllel szegik neki az olvasóknak.

Igy lesz a könyv valóban missziói irattá. Megjelenését azért tartjuk fontosnak, mert végre egy vezérvonal van azok kezében, akik a kérdés után érdeklődnek. Amint az előszó is mondja: az IKE munkaközössége ezen a könyven át is megmutatta, hogy a benne élő missziói érdeklődés, nemcsak a külmisszió, de a regáti misszió területén is úttörő munkára vállalkozik. Dávid György irodalmi munkássága ismeretes. Nagyon örvendünk, hogy kisebb cikkei és prédikációi után Nagy Zoltán egy hosszabb tanulmány alapján is megismerhettük és írói munkájáról sok jót mondhatunk.

A könyvnek minden gyülekezetbe el kell jutnia, mert a regáti kérdés mindnyájunk kérdése. Reméljük, a közeljövő megszűli a gyakorlatban a könyv elmaradt gyakorlati részét és sietni fogunk egymást megtanítani arra, hogy mit kell a regáti véreinkert tennünk. L. D.

KÉZ A KÉZBEN

Az Ifjúsági Keresztyén Egyesület Szénior Osztályának rovata.

Rovatvezető: László Dezső.

A helybeli széniorcsoport munkája.

A tavaszi közgyűlés után a majdnem harminc tagot számláló helybeli csoport rendszeres munkához kezdett. Eddig ez a csoport a szomszédos egyházmegyéekkel együtt gyűlt össze időnként közös lelkigyakorlatokra, de most, tekintettel a tagok nagy számára, önálló munkába kezdett. Az összejöveteleit kéthetenként fogja rendszeresen tartani. Az első összejövetel a tagok létszámának és az összejövetelek programjának és idejének megállapításával telt el. A második összejövetelen a helybeli egyházközösség ifjúsági problémáival néztünk szembe. Szomorú eredmény gyanánt kellett megállapítanunk, hogy egyházkerületünk központjában az ifjúságnak csak tíz százaléka nyer rendszeres ifjúsági gondozást és ez a tábor is azokból tevődik ki, akik az egyház más munkáiban amúgy is részt vesznek. Hiányzik az ifjúsági munkák missziói szelleme. Feltétlenül szükséges lenne a gyülekezeti ifjúság gondozását egy kézbe letenni, mert jelenleg sokféle munka van roppant kevés taggal.

Az idegen nyelvű keresztyén irodalommal való kapcsolat klépítése. Az igazi református élet magával hozza a világheresztyénséggel való kapcsolatok ápolását és az irodalmi élettel való szerves kapcsolatot. E két cél szolgálatára szénior-osztályunk a külföldön járt tagokat munkaközösségbe tömöríti. A vezetőségtől a napokban megy szét ebben az irányban a rendszeres program. Kérjük a tagokat, hogy egy külföldi protestáns egyházi lap vagy könyv ismertetését vállalják.

Nyári konferenciánk. Felmerült az a gondolat, hogy a nyári szénior-konferenciát főiskolás konferenciával együtt kellene rendezni. Így ez a konferencia a fiatal református intelligencia találkozása lehetne. Hála az égnek, ha a tagok e kérdésben véleményüket minél hamarabb közlik velünk. Különben a konferencia az ifjúsági konferenciával együtt lenne.

A körzeti konferenciák rendezését ne hanyagoljuk el. Beszéljük meg, hogy a körzetünk a nyáron milyen ifjúsági találkozót fog a vidék ifjúságával rendezni. A székelyföldi táborozások mintájára meg kellene a többi vidékek táborozását is rendezni.

Tanulmányozásra, megbeszélési anyagul ajánljuk a lapunkban ismertetett könyvek mellett a „Kialtó Szó” szórványkönyvét. Ára 28 lej. Ez az első könyv, amelyik nagyobb terjedelemben és kellő rendszerességgel néz szembe a szórványkérdés ezer ágával. A könyvet sürgősen rendeljük meg.

Személyi hírek. Mózes András és Nagy József széniorrestvértünk házasságát az Úr nemrégiben egy-egy fiúval ajándékozta meg.

Kérés. Nagyon kérjük a széniorrestvéreinket, hogy minden hónapban küldjenek beszámolót munkájukról és a tagok életéről.

Még sok szénior van, aki nem küldötte be, hogy a tavaszi ifjúsági konferencián és IKE közgyűlésen gyűlekezetük ifjúságát ki fogja képviselni. A jelentkezéseket a legsürgősebben kérjük.

H I R E I N K

„Ezerhétszázharmincöt április 8 án, Nagypéntek hajnalán fejezte be hányatott életét hazájától távol egy nagy magyar, akit kortársai felépésekor, a nemzet megmentőjeként üdvözöltek, Élete magyar élet, sorsa magyar sors volt. Fényesen magasra ívelő pálya után a számkivetésbe, megaldztatásba való lassu süllyedés, nagyfelelősségű, országot mozgató, történetet irányító aktivitás után — téllenségre kárhozott, szereptelen passzivitás s a pálya végén magárahagyottság, csendes, tragikus kimulás.”

II. Rákóczi Ferenc fejedelem halálának kétszázadik évfordulóján Magyarország valamennyi iskolájában II. Rákóczi Ferenc életét és küzdelmét méltató iskolai ünnepeket rendeztek.

Ugyanekkor a Magyar Cserkészszövetség is emlékünnepeket rendezett s a falvak közelében táborlázakat gyűjtöttek és a falu népének II. Rákóczi Ferencnek érdemét méltató előadásokat tartottak.

A nagy fejedelem halálának kétszázadik évfordulóját országos zárandoklással és előadásokkal Csehszlovákia magyar, ruszin és román lakossága is megünnevelte. Amint Ungvárról jelentik, a kárpátjai Országos Magyar Kultúregyesület országos ünnepi programot dolgozott ki, amely április 7 és 8-án jolyt le Kárpátalja valamennyi községében és városában. Ünnepi matinékat rendeztek és azok keretében méltatták II. Rákóczi Ferenc halhatatlan emlékét. A magyar kultúregyesület országos zárandoklást rendezett a tiszaujlaki Rákóczi-emlékoszlophoz. A román zárandokok magukkal vitték II. Rákóczi Ferencről kapott ereklyeszülőjüket is. Az emlékoszlopnál magyar, ruszin és román nyelven ünnepi beszédek hangzottak el. Április 8-án délelőtt 10 órakor egy negyedórásra a Kárpátalja minden templomának harangjai megkondultak.

Kassán, ahol a dóm százados falai között alussza álmat II. Rákóczi Ferenc, szintén nagyszabásu ünnepeket rendezett az ottéő magyarság.

De ünnepeket ültek a nagy fejedelem által alapított rodostói kápolnában is, ahol a kápolnát gondozó olasz minoriták priorja mondott emlékbeszédet Rákócziról, az izzó hazaszeretet nagy vértanujáról.

II. Rákóczi Ferenc idejéből Fládmiltzer hadbíró, császári zsoldban írt felhivatalos munkájában így emlékezik meg a magyarság szenvedéséről; „Magyarország tele van a német katonaság szörnyű zsarolásával, telhetetlen axaktióval, teljes önkénybe menő arcátlanságával, embertelen összeütözésekkel, úgyhogy ily erőszakosságok és barbár-könyörtelenségek leírásával könyveket lehetne megtölteni. Nem alegorice vagy példaként, de valóságban is odajutott a magyarság a német katonaság elnyomatása alatt, ahova Tacitus szerint a friszek, előbb ökreiket, azután földjeiket s végül feleségük és gyermekeik testét kénytelenek eladni barbár rabszolgaságba, hogy gyermekeiket a töröknek adják el s a német katoná nem kérdi, honnan a pénz, mert hiszen a kegyetlen töröknel is kegyellenebb. A főparancsnokok a leggonoszabb kihágásokra adnak katonáknak botrányos példát. A legkisebb csapat vezetője is állását aranybányának tartja, tökélet gyűjt és az alattvalók véres verejtékéből mérhetetlen fényűzésben él.”

Mindenik őrség tisztje külön vámhelyet állít fel, útleveleket ad ki és követel, jurisdíctiót gyakorol, vasba ver, botoz, elképzelhetetlen kegyetlenségeket követ el, mintha a magyarok háborúban elfogott rabszolgák volnának.

A katonai biztosok, a kiküldött exekutorok embereit a magyarok penzét elveszik és elszámolás nélkül maguknak tartják meg. Az udvari kamara bevétele az utóbbi öt év alatt csak kétfélmillió forint volt. Holott Magyarország legalább 10, de egyesek szerint 20 millió forintot fizetett a behajtó közegeknek.” (Szekfü—Hóman történet VI. és VII. kötetéből.)

II. Rákóczi Ferenc lovasszobrának leplezése Budapesten, a Kossuth Lajos-téren, a közbejött akadályok miatt, csak 1936 tavaszán fog megtörténni.

II. Rákóczi Ferenc életét tizennégy énekes époszban most írta meg Szathmáry István költő, a Petőfi-Társaság tagja. Csodálatosan érdekes epizódokat mond el a szerző az általa végzett előtanulmányozás nyomán. E verses életrajzban legerdekesebb talán Rákóczi Ferenc házasságának története. Ezt így mondja el:

— Rákóczi tizennyolc éves korában Magdolna hessen-darmstadti herceg leányával eljegyezte magát. Lipót császár, aki gyámalyja, keresztapja és komája volt Rákóczi Ferencnek, már bele is egyezett a házasságba. Lipót császár szerette Rákóczi Ferencet és az ifjú Rákóczi is a császárt. Szerette Lipótot mint embert, de egész életén át szembenült vele, mert benne nemzete szabadságának nyomóját látta. Rákóczit az eljegyzés utáni hónapokban politikai futár keresi és híriül adja, hogy jegyese, a hessen-darmstadti hercegnő meghalt. Az ifjú rohan Bécsbe, ahol megerősítik a hírt. Két évvel később feleségül vette Sarolta Amália hessen-reinfalsi hercegnőt, a választófejedelem leányát. Nászútjukra Frankfurtba mentek, ahol egy levelet kézbesítettek Rákóczinak. Amikor a borítékot meglátta, elsápadt. Hiszen ez Magdolna kézirása! Valóban a halottnak hitt Magdolna írt neki. Keserű szemrehányásokkal illette, hogy megnősült. Hiszen Rákóczi halálhírért is költötték és ő, a hercegnő, meg is gyászolta egykori jegyesét...

— Rákóczi rövidesen ki is bogozta a cselszöveget. Kiderült, hogy Eleonora császárné, Lipót felesége, aki régóta féltékeny volt Rákóczi egyre növekvő népszerűségére, féltelmes intrikát szőtt. Gyászjelentést nyomott Magdolna haláláról és azt szétküldte a bécsi arisztokrácia tagjainak. Ugyanilyen módon elhítette a hessen-darmstadti hercegnővel, hogy Rákóczi halott. Rákóczi őrvongott, toporzékol, de végül is tehetetlen volt a császárnéval szemben, akinek fondorlatairól minden valószínűség szerint maga a császár is tudott.

Közvetlenül a Rákóczi-szabadságharc után országos adatgyűjtés készült a kuruc háborúról s ennek az iratai ott vannak, kiadatlanul, feldolgozatlanul Budapesten az Országos Levéltárban. Ennélfogva meg sem kísérelhetjük a II. Rákóczi Ferenc korabeli Magyarország lélekszámának megállapítását. Acsády Ignác szerint

azonban Buda visszavétele idején, 1680 körül az ország lakossága kétmillió fönyí lehetett. Ez azt jelenti, hogy az ország népe a török uralom alatt felénél is kevesebbre zsugorodott össze. Pest városának 1696-ban mintegy kétezer léleknyi lakossága volt és összesen 192 adózó házat irtak benne össze. Pedig Pest kívül esett a hadszíntéren. Ugyanakkor Budán 28 házzal tudnak a feljegyzések. Egész Pest-Pilis Solt vármegyében mindössze 120 falut, 10 kuriális birtokot, 7 mezővárost és 3 várost említenek. A Kiskunságban csak négy falú és egy mezőváros volt és bennük mindössze 220 adózó. Zemplén megyében, ahonnan Rákóczi szabadságharca kiűzött, a 390 falun kívül volt még 20 mezőváros. Az ország legnépesebb része ebben az időben az Alföld. Békés megyében 1695-ben alig élt 5000 lélek. A karlovi béke után indult meg a rác lakosság beszűkítése, akik a még megmaradt magyarságot is kiszorítják innen. Még népielenebb volt Csanád vármegye. Makó 1697-ben néptelen pusztaként szerepel. A Dunántul déli részein retentő nagy lakatlan puszták terültek el. Baranya megye 1704-ken mindössze öt ép faluból áll. A siralmakat tetézte és a pusztulást befejezte a pestis, amely a Székelyföldön, Gyergyóban már 1708 decemberében jelenkezett és ugyanekkor már Aradon és Csanádon is pusztítani kezdett. Három évig dult a járvány és nemcsak még jobban apasztotta a lakosságot, hanem annak megmaradt részét is felforgatta, mert a lakosok félelmükben egyik helyről a másikra menekültek. A pestis az Alföldön Debrecen és a Hajdúságot, a legsűrűbben lakott helyeket pusztította legjobban. A lakosság, amely Buda visszahódítása idején még kétmillió fő lehetett, negyedszázad alatt egy és háromnegyedmillió alá szállított le. Ezért a szenvedő hazáért kellett Rákóczinak a szabadság zászlaját kibontania.

„Százézer árva magyar“ címen egy cikk jelent a Budapesti megjelenő „Református Életben“. A cikktől aki maga is külföldön lakó magyar ember, a Bécsben lakó magyarok számát hozzávetőlegesen 60–150 ezerre teszi. Fájdalmasan állapítja meg, hogy a Bécsben lakó magyarok nagy része fokozatosan elvesz az óhazára nézve és ennek okát főként magyarságukkal való nemtörődömségükben és szervezetszerűségükben látja. A továbbiakban pedig a következőket mondja: „A bécsi magyarság megszervezése nehéz, járádságos, hosszadalmas, hátátlan, de nemes feladat. Egy vagy akár tíz ember erre képtelen, ezt egyszéres terv szerint egyszerre több oldalról kell megkezdni. A Nagytiszteletű úr (a bécsi protestáns szervezést végző telkesz. Szerk.) által megkezdett missziói munka nagy átütő erejűnek bizonyult és az istentiszteletra nemcsak katolikusok, de zsidók is tödülnek, ha nem tartanának attól, hogy kinézik őket. Bármilyen tempójú és célzatú vagy arányú legyen a külföldön élő magyarságot nyitvántaró és a nemzeti missziót ellenőrző intézet wient akciója, egyet meg kell tennie. Érezze a Bécsben élő magyarság, hogy az óhazában gondolnak rá, tudja meg, hogy a haza nyugatra néző ablakába kitett muskátli neki virul. Küldjenek Bécsbe Rákosról egy kocstrakományra való magyar földet, hogyha itt meghal egy magyar, azt egy erre kirendelt hivatalnok vagy közeg kiserje el a temetőbe és dobjon a koporsójára egy néhány magyar rögöt és ugyancsak az tűzőn a magyar újszülött bölcsőjére nemzetiszíni kárdát. Ez a cselekedet, — talán szentimentálisnak látszik és többeknél egy fölényesen lenéző mosolyt vált ki — lehetne az első bécsi magyar tradíció.“

A budapesti református egyházmege folyó hó 14-én, Virágvasárnapján, nagygyűlést tartott. „Sikraszállunk, — így szólt az ünnepi meghívó — a tiszta, egészséges magyar család életéért, mert ha a szű megörli a családot, beomlanak a templomok és a parlament kupolái és a magyar faj felett meghúzzák a lélekharangot. A magyar jövő: a tiszta, többgyermekes, kenyeret keresni tudó, felekezeti gyűlölségtől megváltott magyar család. Hivunk minden református testvérünket erre a virágvasárnapra ta-

lálkozóra.“ A nagygyűlés programját közének után dr. Patay Pál lelképásztor imája nyitotta meg. Elnöki bevezetőt „Emlékezés II. Rákóczi Ferenc fejedelemre“ címmel Szabó Imre esperes mondott. Tasnády Nagy András államtitkár „A reformátusság erőforrásai és új útjai“ címmel beszélt. A Lónyai-uccai gimn. énekkara után Ravasz László püspök beszéde következett „Az igazi családvédelem“-ről. Herceg Sulkowski Viktorné szózatot intézett a református leányokhoz és végül a Himnusszal bezáródott ez a nagyszabású összejövetel.

A Magyar Luther Társaság Budapestén folyó évi április hó 1-én a legnagyobb protestáns zeneköltő, Bach János Sebestyén születésének 250 évfordulója alkalmából ünnepi díszülést tartott.

A budapesti protestáns katonai egyházközség a helyőrség református, evangélikus és unitárius honvédtisztfel és tisztviselelő számára folyó évi április 10-iktől kezdve a Nagyhetre és Jézus f. Itamadásának emlékünnepére előkészítő „áhitatos csendes órák“-at tartott mindennap félgy órai kezdettel. Az első napon Vitéz Jány Gusztáv tábornok, egyházközségi felügyelő megnnylőja után „Katonák a kereszt alatt“ címmel Baliló Lajos evang. katonai esperes, a második napon „A Biblia egysége“ címmel Soltesz Elemér református tábori püspök, a harmadik napon „A honvédtiszt szerepe az egyház és a nemzet sorskérdéseinek megoldásában“ címmel Vitéz Bátorkeszi Kiss Sándor református katonai alesperes tartotta az előadást. Az igazsággal Vitéz Paál Dénes alesperes, Dobos Dezső és Urbán Ernő lelkészek működtek közre.

Az Erdélyi Református Egyházkerület Nőszövetségének elnöksége, miként a mult évekbén, úgy a folyó évben is megrendezi versenypályázatát a gyermekek részére.

A pályázati felhívást és a verseny anyagát képező költeményeket a kerületi elnökség az egyes egyházmegei elnökségekhez már szétküldötte, kérve, hogy közöljék az egymásmegyéjükhez tartozó tagozatokkal a pályázat kiírását.

A pályázati feltételek a következők:

1. A szóbeli szavalóverseny az egyes egyházközségekben tartandó meg. A versenypályázaton résztvevő gyermekek 3 csoportba osztandók és minden csoportban külön bírálandók el. Az első csoportba az I—II. elemi osztályu tanulók, a második csoportba a III—IV. elemi osztályu tanulók, a harmadik csoportba az V—VI—VII. elemi osztályu tanulók osztandók be. Az I—II. osztályos gyermekeknek öt költeményt, a III—IV. osztályos gyermekeknek tíz költeményt, az V—VI—VII. osztályos gyermekeknek tizenöt költeményt kell szaválásra megtanulniok. Jutalomban részesítendők azok a gyermekek, akik a csoportjuk számára kitűzött költeményeket legjobban, legpontosabban, legértelmesebben és legszebben elszaválják.

Ez a verseny 1935 május 4-én tartandó a helyi nőszövetség bizottsága előtt s az illető iskola vezetőségének, tanítójának részvételével. A verseny résztvevői közül mindhárom csoportban a legjobb szavaló jutalomban részesül. Kérjük, hogy a jutalmakról az illető helyi nőszövetség sziveskedjék gondoskodni. (Könyv, vagy pénzjutalom.) Amelyik nőszövetség megteheti, az egyes csoportok második és harmadik helyezetteit is jutalmazza meg valamivel, de legalább is dicséretben részesítse őket.

A szavalóverseny eredményéről, a jutalmazott és megdícsért gyermekek nevét is tartalmazó jelentést kérünk, az egyházmegei nőszövetségi elnökségekhez május 15-re, az egyházkerületi elnökségekhez május 25-re.

A versenyen nemcsak a ref. felekezetek iskolába járó, hanem a megfelelő életkoru ref. vasárnapi iskolás gyermekek is résztvehetnek, a koruknak megfelelő csoportba besorolva.

A szavalóverseny anyagául az egyházkerületi nőszövetség a következő költeményeket tűzi ki

Első csoport: Gyulai Pál: A két cica, meg a hamis

gyerek, Zichy Géza: Anyánk, Szabolcska Mihály: Okoskodók, Petőfi Sándor: A felhők, Endrődi Sándor: Kövessük őt.

Második csoport: Az első öt versen kívül: Tompa Mihály: Őszi tájnak, Áprily Lajos: Tetőn, Maksay Albert: Mit adok, Szabolcska Mihály: Erdélyben, Reményik Sándor: Templom és iskola.

Harmadik csoport: Az előbbi tíz vers, továbbá Reményik Sándor: A legszebb szó, Endrődi Sándor: Milyen szép volna, Petőfi Sándor: Karácsonykor, Maksay Albert: Vallomás, Tompa Mihály: Levél egy kibujdosott barátom után.

2. Az *Írásbeli verseny* tárgya Szabolcska Mihály Hegyi Beszéd c. versének emlékezetből való szószzerinti legszebb és leghelyesebb leírása, az illető helyi nőszövetségi bizottság és az iskola kiküldöttjének (tanítójának) jelenlétében.

Ezen a versenyen bármely elemi iskola IV. osztályába járó és a vasárnapi iskola megfelelő életkorú tanulói vehetnek részt. A versenydolgozatok közül a helybeli egyházközségi nőszövetség a három legjobb jutalomban részesíti és közülök az első díjat nyert dolgozatot 1935 május 15-ig az illető e. m. nőszövetségi elnökségnek felküldi, aki az egyházmegyéjéből így összegyűjtött dolgozatok közül egy bizottsággal a három legjobb jutalmazzza. Minden e. m. elnöknő a három megjutalmazott dolgozat közül a legjobbat (tehát nem az egész pályázati anyagot, csak az első jutalomra érdemesített dolgozatot) beküldi 1935 május 25-ig az egyh. ker. nőszöv. elnökségének, mely az így beérkezett dolgozatokat megbíráltatja és a három legjobbat szintén jutalomban részesíti.

Dr. Makka Sándor református püspök Debrecenben két előadást tartott. Az első előadását március hó 26-án „Új szellem az iskolában” címmel, melyben ismertette a modern pedagógia legújabb irányait. Az előadás után a Kossuth-uccai templomban prédikált a püspök. Másnap, 27-én pedig „Az igazi műveltség” címmel tartotta meg második előadását.

Dr. Baltazár Dezső, magyarország tisztántúli ref. püspök, a tisztántúli ref. egyházkerület espereseihez legutóbb küldött körlevelében a többek között a következőket mondja: „Ha lelkipásztor társaimra általánosságban gondolok, keserű az ítéletem. Nem vetik odaadással kezük az eke szarvára, nem dőlnek neki hűséggel a feladatoknak, nem mennek célegyenest, az odafelvalókra nem néznek lelkesült látással. Nem tudakozzák szorgalmasan az Írásokat, nem néznek bölcsen a szabadság tökéletes törvényébe. Hidegen maradnak akkor is, ha mások égnék és sokszor állanak napestig hivalkodva ahelyett, hogy munkálkodnának, míg nappal vagyon és fáklyavilágnál meghosszabbítanák szolgálatukat az éjszakába is. Így elveszünk... Figyelmeztessék komolyan mindnyáját, különösképpen a nagy gyülekezetek lelkipásztorait, hogy főként rajtuk, hitükön, tudományukon, szolgálatukon, életükön fordul meg a magyar kálvinista egyház jövője...”

A japán kormány jó szemmel nézi a nagyméretű hódítást, amit Mohamed végez a japán nép között. Lassan államilag elismert vallás lesz Nipponban. Maga a Mikádó is tanulmányozza. E fordulat állítólagos oka az összes ázsiai népek egyesítése egy vallás karjai között.

Moszkvában folyó évi március 20-án zajlott le az istentelenek kongresszusa. A nyugateurópai egyházi körök abbéli fáradozása, hogy a szovjet vezetőket a kiewi híres Szent-Zsófia templom lerombolásáról lebeszéljék, eredménytelen maradt. A szovjethatóságok elrendelték a híres templom lebontását.

Az istentelenek „Besbos csnik” című lapjának januári száma azt az érdekes híradást közli, hogy Moszkvában 1931 óta „A Moszkvai Pátriárchátus Nap-

lója” című egyházi lap rendszeresen megjelenik 3000 példányban.

A magyarországi máramaros-ugoccai egyházmegye esperese felhívta a lelkészeket, hogy télen minden egyházközségben legalább három olyan gyűlést kell tartanak, amelyen kizárólag a presbiteri tisztségről tárgyaljanak, hogy az egyházmegye minden presbiter tisztségében legyen hivatásával.

A legtöbb keresztnév a biblia korából, héberből származik, másik része görögből, latinból, németből, argolból. Ime, néhány példa a gyakoribb nevek és jelentésük megemlékezésével: Onémet, szász, angolszász, gót eredetű férfinevek: Adolf, nemes, hős; Albert, nemességéért tündöklő; Alfréd, a fennkölt, oltalmazó; Armin, az erőteljes bátor; Bernát, a medveverjt; Ferenc, a szabad; Henrik (ófrank), a merész, gazdag; Imre, a szorgalmas; Károly, a serény; Kunó, a merész, a vállalkozó; Lajos, a hirieves, hős; Ottó, a házigazda; Zsigmond, a győztesen védő; nőnevek: Amália, az erényes; Emma, a házias; Gizella, a hadifogoly, a tűsz; Lujza, híres hösnő; héber eredetű férfi- és női nevek; Ábrahám, sok nép atyja; Ágoston, fenséges; Dániel, igaz bíró; Erzsébet, az istenáldotta; Gábor, Isten embere; János, Isten ajándéka; József, az erős; Mária (szír), a csillag, a parancsolónő, (arab) a keserűség; Mihály, az istenhez hasonló; Sára, a fejedelemszony; Zsuzsánna, a fehér, a lilium; görög és latin eredetűek; Ágoston, a fenséges; Antal, a virágzó; Emil, a szolgálatkész; Izidor, Izsák ajándéka; Jenő, az előkelő; Jusztin, Jusztinán, az igazságos; Miksa, a legnagyobb; Móríc, a fekete; Miklós, népegyfőző; Pál, a kicsiny, szerény; Ágnes, a szíziés; Cecília, a rövidlátó; Eugénia, előkelő, nemes; Katalin, az erényes; Margit, a gyöngy; Terézia, az állatot kedvelő, a szilaj. Az ősmagyar nevek közül Árpád varázslót, vezért, Etele nagy folyót, Géza győzöt, Gyula főbíró, Levente oroszán-szívűt, Zoltán szerencsét jelent.

Budapesten az Ifjúsági Keresztyén Egyesületben (VIII., Horánszky-ut 26. sz.) négyágvas szobákban, fűtés, világítással, hetenként kétszeri fürdésel havi 16 P. (kb. 480 lei), nyolcágvas szobákban havi 10 P. (kb. 300 lei) a lakás. A tristaszállóban ágyneműhasználatlalt szállás egy éjszakára 80 fillér (kb. 24 lei).

Szerkesztői üzenetek.

Szllágyi János lelkész, Bacza. Miután nem voltál hajlandó válaszodat átírni s az abban foglalt sértő szándéku részeket magad kihagyni, tehát szerkesztői tollal töröltem azokat. Ezeknek a kihagyásával benne maradt válaszodban minden, ami a tárgyra tartozik s ami tárgyilag a Debreczeni és Adí által felvetett kérdésekre vonatkozik. Azt írod, hogy kár volt olyan cikket közölni (t. i. a Debrecenit), amelyet írója másutt nem tudott elhelyezni. A Kiáltó Szó nincs reá szorulva arra, hogy olyan cikkeket közöljen, ami másnak nem jó. Arra azonban mindig kész, hogy olyan cikkeket közöljen, amelyet más lapok talán tulzott óvatosságból, vagy a körülményekkel és a helyzettel való megalkuvásból nem mernék közölni. Tovább azt írod, hogy Te csak leckét akartál adni Debreceninek és Adínak, Te magad azonban mérhetetlenül fel vagy háborodva azon, ha ők, leckéztetési szándék nélkül, a jövőre való tekintettel, felemelik szavukat az ellen, hogy műemlékeket tegyenek tönkre s közönséges pallér-izléssel készült stílus-talan magtáratokat építsenek helyükbe. Itt erről van szó elsősorban és ezt az indokot kellett volna a jelzett két cikkben megérezned. Jelzed, hogy imádkozol érettem, hogy adjon az isten erőt, hogy bennem a gyarló ember ne győzze le a keresztyén embert és hogy segítsen meg, hogy tudjak magamfelett győzedelmeskedni. Most már talán, miután válaszodat közöltem, nem fogod szükségét látni ennek az imádságnak. En azonban arra kérek, hogy tedd meg, mert valóban szükségem van erre az Istenből való segítségre. En azonban nem merem ezt Neked felajánlani, mert úgy érzem leveleiddől, hogy Neked erre nincs szükséged. Békesség Istenből! Áldjon meg az Úr!

Szerkesztésért felelős: DR. TAVASZY SÁNDOR.